

**BADANIE EFEKTÓW REALIZACJI PROGRAMU
POMOCOWEGO UNII EUROPEJSKIEJ PHARE
STRUDER W CZĘŚCI DOTYCZĄCEJ MAŁYCH
PROJEKTÓW INFRASTRUKTURALNYCH**

Warszawa, grudzień 2000

Bogdan Miedzinski Consulting Group
ul. Marszałkowska 77/79•00-683 Warszawa•Polska
tel./fax (48-22) 621-26-69•tel. (48-22) 622-45-41, (48-22) 628-32-71 w. 208, 622-45-41
bm_group@pagi.pl

SPIS TRESCI

1. WSTEP	5
2. INFORMACJA O PROGRAMIE PHARE – STRUDER	8
2.1. Geneza programu Phare - STRUDER	8
2.2. Cele i instytucjonalne ramy programu Phare – STRUDER	9
2.3. Struktura programu Phare – STRUDER	10
2.4. Cel programu małych projektów infrastrukturalnych	11
2.5. Zakres przestrzenny i przedmiotowy programu małych projektów infrastrukturalnych	11
2.6. System wdrażania programu małych projektów infrastrukturalnych	13
2.7. Projekty finansowane w ramach programu	15
3. PRZEDSTAWIENIE METODOLOGII PRZEPROWADZONEJ OCENY EX-POST	17
4. OCENA ODPOWIEDNIOSCI (ANG. RELEVANCE)	19
5. OCENA SKUTECZNOSCI PROGRAMU (ANG. EFFECTIVENESS)	21
5.1 . Ogólna charakterystyka projektów wybranych do oceny	22
5.1.1. Woj. łódzkie	22
5.1.2. Woj. katowickie	23
5.1.3. Woj. walbrzyskie	25
5.1.4. Woj. olsztyńskie	26
5.1.5. Woj. rzeszowskie	28
5.1.6. Woj. suwalskie	30
5.1.7. Analizowane projekty w układzie przedmiotowym	33
5.2. Skuteczność programu na poziomie produktu	33
5.3. Wpływ programu na ograniczenie bezrobocia	33
5.3.1. W skali makro (województwo)	33
5.3.2. W skali mikro (gmina)	35
5.3.2.1. Woj. katowickie	35
5.3.2.2. Woj. łódzkie	37
5.3.2.3. Woj. olsztyńskie	39
5.3.2.4. Woj. rzeszowskie	40
5.3.2.5. Woj. suwalskie	41
5.3.2.5. Woj. walbrzyskie	45
5.4. Wpływ programu na aktywizację gospodarczą społeczności lokalnych i całego regionu	48
5.4.1. Ocena ogólna	48
5.4.1.1. Wpływ MPI na przyspieszenie rozwoju dziedzin, które stanowiłyby alternatywę dla dotychczasowych dotkniętych kryzysem rodzajów działalności	48
5.4.1.2. Wpływ MPI na obniżenie "progów wejścia" dla nowo tworzonych przedsiębiorstw	49

5.4.1.3. Wpływ MPI na pobudzenie inicjatyw lokalnych dodatkowym strumieniem środków finansowych pochodzących z zewnątrz	50
5.4.1.3.1 Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. katowickiego	50
5.4.1.3.2. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. łódzkiego	51
5.4.1.3.3. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. olsztyńskiego	52
5.4.1.3.4 Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. rzeszowskiego	53
5.4.1.3.5. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. suwalskiego	54
5.4.1.3.6. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. walbrzyskiego	56
5.5. Ocena wpływu MPI na poprawę infrastruktury	57
5.5.1. Uwagi ogólne	57
5.5.2. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. katowickiego	58
5.5.3. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. łódzkiego	59
5.5.4. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. olsztyńskiego	62
5.5.5. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. rzeszowskiego	64
5.5.6. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. Suwalskiego	67
5.5.7. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. walbrzyskiego	71
5.6. Wpływ programu na podwyższenie wiedzy samorządów w zakresie przygotowania i zarządzania programami	74
6. OCENA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU (ANG. EFFICIENCY)	75
6.1. Koszty planowane a koszty rzeczywiste	75
6.2. Koszty realizacji różnych typów projektów	77
6.3. Koszty utworzenia miejsca pracy dla różnych typów projektów	77
7. OCENA UŻYTECZNOŚCI (ANG. UTILITY)	79
8. OCENA TRWAŁOŚCI (ANG. SUSTAINABILITY) OSIĄGNIĘTYCH W WYNIKU REALIZACJI PROGRAMU EFEKTÓW	80
9. OCENA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM	80
9.1. Ocena struktury zarządzania	80
9.2. Ocena efektywności działań instytucji zaangażowanych w zarządzanie programem (PARR, regionalne agencje rozwoju), w tym współpracy pomiędzy tymi instytucjami	80
9.3. Ocena zasad i procesu wyboru projektów	81
9.4. Ocena procesu kontraktacji	81
9.5. Ocena wdrażania działań	81
9. OCENA DOKUMENTÓW PRZYGOTOWANYCH W TRAKCIE REALIZACJI PROGRAMU MPI	82
10. WNIOSKI	82

1. WSTEP

Polska Agencja Rozwoju Regionalnego jako instytucja odpowiedzialna za prawidlowa realizacje programu Phare – STRUDER oglosila we wrzesniu 1999 r. przetarg na wykonanie oceny koncowej programu, w czesci dotyczacej malych projektów infrastrukturalnych. Zgodnie ze specyfikacja, zadaniem niezaleznych ewaluatorów mialo byc ocenienie wpływu programu na rozwój regionów, w tym na stymulowanie rozwoju malych i srednich przedsiębiorstw. Ocena miala byc oparta na analizie dokumentacji dotyczacej reprezentatywnej grupy 68 projektów (ponad 30% ogólnej liczby zrealizowanych projektów) oraz wizytach w terenie. Materialem referencyjnym mialy byc wnioski aplikacyjne, umowy z wykonawcami, dokumentacja koncowa inwestycji oraz raporty koncowe. Oprócz oceny społeczno-gospodarczych efektów programu, ewaluatorzy mieli takze ocenic system zarzadzania programem malych grantów infrastrukturalnych, co bylo o tyle istotne, ze STRUDER byl pierwszym programem pomocowym Unii Europejskiej, w którego wdrazanie na tak szeroka skale zostaly zaangażowane instytucje regionalne. Na podstawie dokonanych badan ewaluatorzy mieli przedstawic wnioski i rekomendacje, które sluzylby zainteresowanym instytucjom do przygotowania i wdrozenia podobnych programów, realizowanych miedzy innymi w ramach pomocy przedakcesyjnej Unii Europejskiej dla Polski.

Sposród pieciu ofert nadeslanych do zamawiajacego, komisja przetargowa wybrala oferte firmy Bogdan Miedzinski Consulting Group.

BM Consulting Group nalezy do Grupy Doradczo - Audytorskiej Bogdana Miedzinskiego, w sklad której wchodzi ponadto BM Auditing Group Sp. z o.o.

Początek działalności Grupy datuje sie od utworzenia w roku 1991 firmy Bogdan Miedzinski Consulting Group. Podczas pierwszych pieciu lat działalności firma koncentrowala swe wysilki na świadczeniu usług restrukturyzacyjnych i prywatyzacyjnych duzym przedsiębiorstwom państwowym. Wraz z rozwojem sektora przedsiębiorstw prywatnych BM Consulting Group, chcąc sprośc nowym wyzwaniom, rozszerzyla znacznie zakres swojej działalności. W rezultacie firma świadczy obecnie kompleksowe usługi w zakresie doradztwa i treningu kierowniczego - takze na rzecz malych i srednich firm prywatnych – bazując czesto na formie umowy o dzieło oraz kontraktu menedzerskiego.

W 1995 r. utworzona została firma Bogdan Miedzinski Auditing Group Sp.z o.o. Prowadzi ona działalność w zakresie badania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych, doradztwa podatkowego oraz usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Grupa specjalizuje się w świadczeniu usług w następujących obszarach:

BADANIA AUDITINGOWE

- ◆ Badanie sprawozdań finansowych przedsiębiorstw państwowych, spółek prawa handlowego, instytucji finansowych, teatrów, instytutów naukowych, fundacji oraz spółdzielni mieszkaniowych,
- ◆ Wycena majątku przedsiębiorstw,

DORADZTWO PODATKOWE I FINANSOWE

- ◆ Konsultacje w zakresie spraw podatkowych,
- ◆ Usługi w zakresie księgowości podatkowej,
- ◆ Prowadzenie w imieniu klienta spraw podatkowych przed organami państwowymi.
- ◆ Pomoc w pozyskiwaniu źródeł finansowania przedsięwzięć gospodarczych.

SPORZADZANIE ANALIZ EKONOMICZNO-FINANSOWYCH

- ◆ Analiza kosztów działań (Activity Based Costing) oraz wdrażanie zasady controllingu do praktyki zarządzania firmą; stosowanie tych narzędzi do poprawienia wyników finansowych, do określania zyskowności poszczególnych produktów poprzez prawidłową alokację kosztów stałych i kosztów zmiennych; do eliminowania produktów niezyskowych; do harmonizowania cen z prawdziwymi kosztami i sytuacją rynkową.
- ◆ Opracowywanie business planów oraz feasibility studies dla projektów inwestycyjnych obejmujących niezbędne analizy marketingowe, techniczno-ekonomiczne oraz projekcje zapotrzebowania na kapitał oraz analizy kształtowania się wskaźników charakteryzujących efektywność projektu (NPV, IRR, ROI, próg rentowności).

- ◆ Doradztwo na temat połączeń akwizycyjnych oraz zmian w strukturze kapitałowej firm.

PROJEKTOWANIE SYSTEMÓW ZARZADZANIA

- ◆ Doradztwo skierowane na zwiększenie efektywności zarządzania, głównie poprzez pomoc w integrowaniu różnych funkcji wewnątrz przedsiębiorstwa, takich jak produkcja, marketing, finanse, badania rozwojowe.
- ◆ Ewaluacja struktury organizacyjnej w celu poprawienia efektywności ważnych procesów wewnętrznych, zwłaszcza tych, które przebiegają na pograniczu różnych podsystemów firmy (np. projektowanie i uruchamianie nowego produktu, obejmujące również strategię marketingową, plany operacyjne i długoterminowe).
- ◆ Współpraca z kierownictwem firmy w zakresie usprawnienia zarządzania zasobami pieniężnymi poprzez tworzenie dokładnych budżetów finansowych – obejmujących bieżące przepływy pieniężne oraz wydatki inwestycyjne.
- ◆ Projektowanie systemów motywacyjnych, harmonizacja celów działań zespołowych z celami działań indywidualnych.

ORGANIZOWANIE I PROWADZENIE KSIĘGOWOŚCI

- ◆ Pomoc kierownictwu w wyborze programów finansowo – księgowych uwzględniających wymogi rachunkowości zarządczej, zapewniających śledzenie kluczowych parametrów finansowych, szczególnie pod kątem poprawy rotacji zapasów, należności i zobowiązań oraz minimalizowania zagrożeń związanych z brakiem płynności; trening personelu klienta przy obsłudze wybranego oprogramowania.
- ◆ Prowadzenie w Biurze Rachunkowym księgowości dla wszystkich rodzajów podmiotów gospodarczych.
- ◆ Projektowanie systemów ewidencji księgowej - planów kont, instrukcje obiegu dokumentów, zakresy czynności i regulaminy.

SZKOLENIA

- ◆ Szkolenia w zakresie prawa podatkowego i rachunkowości.
- ◆ Prowadzenie warsztatów menedżerskich, treningów „in company” mających na celu wzrost potencjału kierowniczego oraz stymulowanie umiejętności pracy zespołowej.

2. INFORMACJA O PROGRAMIE PHARE – STRUDER

2.1. GENEZA PROGRAMU PHARE - STRUDER

Program Phare – STRUDER był pierwszym, zintegrowanym programem regionalnym, finansowanym ze środków Unii Europejskiej na terytorium Polski. Przyczynkiem do uruchomienia takiego programu były zwiększające się różnice w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy polskimi województwami, będące wynikiem dokonujących się głębokich reform strukturalnych, związanych z transformacją gospodarki w kierunku gospodarki rynkowej, jak również ewolucja samego programu Phare.

Uwidoczniające się już na początku okresu transformacji różnice potencjału gospodarczego poszczególnych regionów zaowocowały wdrożeniem kilkunastu krajowych programów restrukturyzacyjnych, które miały na celu nie tylko łagodzenie skutków, lecz również zwalczanie przyczyn niekorzystnych zjawisk społeczno-gospodarczych, w tym zwłaszcza wysokiego bezrobocia strukturalnego. Programy te były adresowane w pierwszej kolejności do regionów, które ze względu na strukturę gospodarczą zostały najbardziej dotknięte dokonującymi się przemianami. W tym miejscu wymienić należy regiony z dominacją tzw. przemysłów schyłkowych: wydobywczego (województwo katowickie, walbrzyskie), lekkiego (łódzkie), zbrojeniowego (miasta w południowo-wschodniej i centralnej Polsce) oraz te województwa położone w Polsce zachodniej i północnej, na terenie których przeważała państwowa własność rolna.

Uruchomienie w 1993 roku regionalnego programu pomocowego Unii Europejskiej było także konsekwencją zmian dokonujących się w krajach - beneficjentach programu Phare oraz polityce „dwunastki” w stosunku do państw tej części Europy. Na początku okresu transformacji, w latach 1989-1990 pomoc z Phare miała głównie charakter pomocy humanitarnej. W związku z pozytywnymi zmianami dokonującymi się w Polsce, w kolejnych latach następowała reorientacja pomocy w kierunku działań mających na celu przygotowanie

struktur i personelu, między innymi pod kątem uruchomienia programów o charakterze inwestycyjnym. Pomysłna realizacja tego etapu pomocy spowodowała, iż pierwszym unijnym programem inwestycyjnym nie tylko w Polsce, ale również we wszystkich państwach Europy Środkowej i Wschodniej był właśnie Phare – STRUDER, finansowany z unijnej alokacji budżetowej na rok 1992. Pionierski charakter programu nie odnosi się wyłącznie do finansowania działań inwestycyjnych, ale dotyczy w równym stopniu zdecentralizowanego sposobu zarządzania oraz założonych celów.

2.2. CELE I INSTYTUCJONALNE RAMY PROGRAMU PHARE – STRUDER

Cele programu zostały sformułowane w Memorandum Finansowym, podpisanym pomiędzy Rządem RP a Komisją Europejską w dniu 7 czerwca 1993 roku. Strategiczny cel programu zdefiniowany został jako „wkład w rekonwersję i rozwój regionów szczególnie dotkniętych restrukturyzacją gospodarki”. Cel strategiczny miał być realizowany poprzez cztery cele szczegółowe:

- A. Rozwinięcie środków zaradczych i podstawowych struktur dla regionalnej restrukturyzacji gospodarczej
- B. Zmobilizowanie zasobów lokalnych w celu promowania nowej działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy
- C. Zapewnienie wsparcia finansowego (i nie tylko) niezbędnego do powstania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw
- D. Rozwinięcie metodologii i technik, które będą mogły być wykorzystane przez rząd polski jako część ogólnego programu rozwoju regionalnego

Koordynatorem całego programu została Polska Agencja Rozwoju Regionalnego, powołana do życia 16 czerwca 1993 roku. Odpowiedzialność za realizację poszczególnych komponentów programu powierzono agencjom rozwoju regionalnego, działającym w województwach objętych programem. Memorandum Finansowe określiło datę zakończenia programu STRUDER na dzień 31 grudnia 1995 roku.

2.3. STRUKTURA PROGRAMU PHARE – STRUDER

Dla efektywnej realizacji celów zdefiniowanych w Memorandum Finansowym, program został podzielony na cztery komponenty z przypisanymi im budżetami:

- A. Wsparcie struktur i operacji regionalnych – 11,9 mln ECU – beneficjentami tego komponentu były agencje rozwoju regionalnego, odpowiedzialne za realizację programu STRUDER oraz instytucje okolobiznesowe wspierające rozwój gospodarczy regionów. Dodatkowo finansowane były także działania promocyjne regionów.
- B. Szkolenia i usługi doradcze – 6 mln ECU – obejmowały działania ukierunkowane na poprawę jakości zasobów ludzkich oraz dostarczenie usług doradczych firmom działającym w regionach objętych programem. Grupa docelowa komponentu stanowili bezrobotni, osoby wchodzące na rynek pracy, małe i średnie przedsiębiorstwa, instytucje otoczenia biznesu oraz pracownicy zatrudnieni w schyłkowych galeziach przemysłu.
- C. Instrumenty finansowe – 42,5 mln ECU, obejmujące cztery typy działań:
 - a) Fundusze dotacji – 31,9 mln ECU – współfinansujące zakup nowych środków trwałych dla małych i średnich przedsiębiorstw,
 - b) Regionalne fundusze inwestycyjne – 3 mln ECU – wspierające rozwój firm na zasadzie tzw. venture capital
 - c) Fundusze poręczenia – 7 mln ECU – udzielające poręczenia na realizację projektów inwestycyjnych do wysokości 50% kwoty kredytu
 - d) Pomoc techniczna dla banków – 0,6 mln ECU – służąca szkoleniu pracowników banków oraz agencji rozwoju regionalnego akredytowanych przy funduszu dotacji.
- D. Program małych projektów infrastrukturalnych – 18,4 mln ECU – wspierający inwestycje zwiększające atrakcyjność terenu poprzez tworzenie warunków dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw.

Dalsza część niniejszego raportu będzie poświęcona wyłącznie programowi małych projektów infrastrukturalnych.

2.4. CEL PROGRAMU MALYCH PROJEKTÓW INFRASTRUKTURALNYCH

W Memorandum Finansowym określono jedynie cele dla całego programu Phare – STRUDER, bez wyróżniania konkretnych założeń i celów dla jego poszczególnych komponentów. Biorąc pod uwagę zapisy Memorandum Finansowego można zatem stwierdzić, iż program małych projektów infrastrukturalnych miał jako nadrzędne zadanie przyczynić się do rekonwersji i rozwoju regionów, na terenie których funkcjonował. Tak zdefiniowany cel strategiczny był realizowany poprzez cztery cele szczegółowe, dotyczące rozwoju struktur dla regionalnej restrukturyzacji gospodarczej, mobilizowania zasobów lokalnych w celu promowania nowej działalności gospodarczej i tworzenia nowych miejsc pracy, zapewnienia wsparcia finansowego niezbędnego do powstania i rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz rozwinięcia metodologii i technik dla programów rozwoju regionalnego.

W świetle tak określonych celów oceniane będą efekty programu małych projektów infrastrukturalnych. Warto podkreślić, iż ze względu na bardzo ogólnikowy charakter celów, zdefiniowanych wyłącznie dla całego programu oraz brak skwantyfikowanych wskaźników osiągnięć, ocena programu małych projektów infrastrukturalnych, zwłaszcza w kategorii jego skuteczności (effectiveness), będzie opierać się na pewnych przesłankach, które zdaniem ewaluatorów pozwalają na obiektywne ocenienie faktycznych efektów programu w kontekście wcześniej określonych celów. Metodologia ta zostanie przedstawiona w części raportu poświęconej ocenie skuteczności programu małych projektów infrastrukturalnych.

2.5. ZAKRES PRZESTRZENNY I PRZEDMIOTOWY PROGRAMU MALYCH PROJEKTÓW INFRASTRUKTURALNYCH

Program Phare – STRUDER w części dotyczącej małych projektów infrastrukturalnych był realizowany na terenie sześciu spośród czterdziestu dziewięciu istniejących w tamtym okresie polskich województw: katowickiego, łódzkiego, olsztyńskiego, rzeszowskiego, suwalskiego i walbrzyskiego. Głównym beneficjentem programu były gminy.

Zgodnie z zapisami Memorandum Finansowego program STRUDER wspierał dwa typy projektów:

- projekty zmierzające do ułatwienia działalności małych i średnich przedsiębiorstw (inkubatory przedsiębiorczości, centra technologiczne),
- projekty podnoszące jakość terenu przemysłowego (drogi, lokalna telekomunikacja, usuwanie zaniedbanych struktur, podejmowanie działań ekologicznych na niewielką skalę).

Wkład finansowy środków pomocowych nie mógł być większy niż 500 000 ECU. Jednocześnie strona polska musiała przekazać na rzecz projektu środki finansowe w wysokości co najmniej 30% wartości projektu.

Zapisy Memorandum Finansowego odnośnie zakresu przedmiotowego programu zostały uszczegółowione w wytycznych przygotowanych przez Polską Agencję Rozwoju Regionalnego i zatwierdzonych przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej. Zgodnie z tymi wytycznymi program małych projektów infrastrukturalnych mógł dotyczyć następujących dziedzin:

1. Prac adaptacyjnych i wyposażeniowych w budynkach przeznaczonych na inkubatory przedsiębiorczości i centra technologiczne
2. Rozbudowy infrastruktury technicznej w obszarach gdzie już działają MSP lub na obszarach przewidywanych do zagospodarowania przez MSP. W tym ostatnim przypadku informacja o formalnym przeznaczeniu gruntu pod działalność gospodarczą musiała być udokumentowana zatwierdzonym planem zagospodarowania przestrzennego. Dopuszczalne były następujące projekty:

- drogi i parkingi,
- telekomunikacja,
- energetyka,
- sieci wodociągowe,
- sieci kanalizacyjne,
- sieci gazowe.

3. Działania na rzecz ochrony środowiska

- budowa kanalizacji,

- małe oczyszczalnie ścieków,
- gminne zakłady utylizacji odpadów

4. Usuwanie przestarzałej infrastruktury

Jak zatem widac, zakres przedmiotowy programu małych projektów infrastrukturalnych cechowała koncentracja na działaniach służących rozwojowi małych i średnich przedsiębiorstw oraz zwiększaniu atrakcyjności inwestycyjnej obszarów, na terenie których były realizowane konkretne projekty.

2.6. SYSTEM WDRAZANIA PROGRAMU MAŁYCH PROJEKTÓW INFRASTRUKTURALNYCH

System wdrażania programu oparty był na modelu zdecentralizowanym. Ogólna odpowiedzialność za realizację programu ponosił pełnomocnik rządu ds. integracji europejskiej i pomocy zagranicznej. Polska Agencja Rozwoju Regionalnego pełniła rolę jednostki zarządzającej programem (PMU), koordynującej całość działań związanych z programem.

Program małych projektów infrastrukturalnych był realizowany poprzez trzyletnie programy operacyjne dla każdego z województw objętych programem. Odpowiedzialność za przygotowanie, a następnie wdrożenie programu operacyjnego została powierzona regionalnym jednostkom zarządzającym programem (Regional PMU) - agencjom rozwoju regionalnego, funkcjonującym na terenie danego województwa. Ich działalność była monitorowana przez Polską Agencję Rozwoju Regionalnego.

We wdrażanie programu STRUDER były zaangażowane następujące agencje rozwoju regionalnego:

- Górnoślaska Agencja Rozwoju Regionalnego w Katowicach (województwo katowickie),
- Łódzka Agencja Rozwoju Regionalnego (województwo łódzkie),
- Warmińsko-Mazurska Agencja Rozwoju Regionalnego w Olsztynie (województwo olsztyńskie)
- Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego oraz Agencja Rozwoju Regionalnego w Mielcu (województwo rzeszowskie),

- Agencja Rozwoju Regionalnego ARES w Suwałkach (województwo suwalskie)
- Dolnoslaska Agencja Rozwoju Regionalnego w Walbrzychu oraz Agencja Rozwoju Regionalnego w Nowej Rudzie (województwo walbrzyskie)

W okresie trzech miesięcy od podpisania Memorandum Finansowego, agencje rozwoju regionalnego przygotowały programy operacyjne i przedłożyły je do akceptacji PARR i Komisji Europejskiej. W kolejnych etapach procesu wdrażania, agencje rozwoju przekazywały do akceptacji PARR i Komisji Europejskiej raporty z wykonanych prac, programy pracy i budżety na okres 6 miesięcy. Jednym z integralnych elementów programów pracy były projekty przewidziane do realizacji w ramach danego programu pracy.

Do zadań agencji należało także promowanie programu w regionie, informowanie potencjalnych aplikantów o możliwości uzyskania dofinansowania konkretnych inwestycji, pomoc w przygotowaniu odpowiednich dokumentów. Agencje rozwoju regionalnego dokonywały wstępnej weryfikacji składanych aplikacji, przeprowadzały kwalifikacje projektów pod względem formalnej zgodności z celami i regulami programu, zatwierdzały dokumentację przetargową oraz kontrakty, nadzorowały na bieżąco realizację inwestycji. Bedac odpowiedzialne za implementację programu w swoim regionie, dysponowały funduszami pomocowymi programu (przekazywanymi przez PARR), sprawowały bieżący nadzór finansowy oraz uczestniczyły w odbiorze i rozliczeniu inwestycji. Co miesiąc agencje rozwoju regionalnego przysyłały do PARR informacje o zawartych kontraktach oraz o wydatkowanych środkach pomocowych i krajowych. Informacje te były wprowadzane do systemu sprawozdawczości PERSEUS, prowadzonej przez PARR.

Dla zapewnienia jednolitego sposobu wyboru i wdrażania projektów w poszczególnych województwach, Polska Agencja Rozwoju Regionalnego opracowała zbiór zasad dotyczących m.in. składania aplikacji do programu, selekcji projektów, przygotowywania dokumentów i przeprowadzania przetargów, zawierania kontraktów, bieżącej kontroli realizacji inwestycji, przekazywania funduszy na projekt oraz sposobu rozliczenia projektu. Integralną częścią tych wytycznych były wzory dokumentów, stosowane na poszczególnych etapach procesu implementacji programu.

Przy opisie systemu wdrażania małych projektów infrastrukturalnych w ramach programu Phare – STRUDER należy wspomnieć o jeszcze jednym istotnym podmiocie - regionalnych komitetach sterujących. W skład tych komitetów wchodziła przedstawiciele

województwa, Wojewódzkiego Urzędu Pracy, burmistrzowie i prezydenci większych miast oraz innych znaczących instytucji w regionie. Podstawowym zadaniem regionalnego komitetu sterującego było zatwierdzanie projektów do finansowania w ramach przedkładanych przez agencje rozwoju regionalnego programów pracy.

2.7. PROJEKTY FINANSOWANE W RAMACH PROGRAMU

Pierwsze umowy z wykonawcami na realizację projektów objętych dofinansowaniem z programu Phare podpisano wiosną 1994 roku. Ostateczny termin zawierania kontraktów upływał z końcem 1996 roku. W tym czasie zawarto umowy na wykonanie 188 małych projektów infrastrukturalnych. Ich wdrażanie trwało do końca 1997 roku. Całkowita wartość wykonanych inwestycji opiewa na kwotę blisko 34,5 mln ECU. Liczba projektów w poszczególnych województwach oraz ich ogólna wartość w rozbięciu na środki krajowe i pomocowe przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1 Ilość i wartość projektów infrastrukturalnych w poszczególnych województwach

Województwo	Liczba zrealizowanych projektów	Całkowita wartość zrealizowanych projektów (w ECU)	Zaangażowane środki Phare (w ECU)	Udział środków Phare (w %)	Srednia wartość projektu (w ECU)	Srednia wartość środków z Phare (w ECU)	Srednia wartość wkładu polskiego
Katowickie	27	7 487 628,49	3 782 041,84	50,5	287 985	145 463	142 522
Lódzkie	20	4 672 253,00	2 849 070,96	60,9	245 908	149 951	95 956
Olsztyńskie	23	4 100 268,78	1 987 532,21	48,5	178 273	86 414	91 858
Rzeszowskie	50	7 090 525,79	3 521 594,71	49,7	141 810	70 431	71 378
Suwałskie	31	6 246 194,05	3 334 100,00	53,4	201 490	107 551	93 938
Wałbrzyskie	37	4 819 310,12	2 337 365,41	48,5	130 294	63 172	67 212
Razem	188	34 416 180,23	17 811 705,13	51,8	185 033	95 761	89 272

Pod względem typów projektów dominowały inwestycje związane z uzbrojeniem terenu – 111 projektów. Na drugim miejscu znalazły się projekty transportowe – 38, które tylko nieznacznie wyprzedziły pod względem liczby projekty dotyczące tworzenia lub modernizacji inkubatorów przedsiębiorczości (35 projektów). Zdecydowanie najsłabiej były reprezentowane projekty infrastruktury służącej rozwojowi turystyki – tylko 4 inwestycje.

W grupie projektów związanych z uzbrojeniem terenu dominowały sieci kanalizacyjne, niejednokrotnie w powiązaniu z oczyszczalniami ścieków. Dużą grupę stanowiły także projekty budowy sieci wodociagowych, zwłaszcza na terenie gmin wiejskich, wykazujących największe zapóźnienie w zakresie zaopatrzenia w wodę. Finansowane były także inwestycje dotyczące uzbrojenia terenu w nosniki energii, sieć gazowa oraz projekty teletechniczne. Sporadycznie

reprezentowane były projekty w zakresie energii cieplnej.

Inwestycje transportowe były realizowane najczęściej na drogach prowadzących do stref przemysłowych. W przypadku gmin wiejskich infrastruktura transportowa zapewniała lepsze połączenie z drogami wojewódzkimi lub lokalnymi ośrodkami gospodarczymi. Budowane były także parkingi w pobliżu firm produkcyjnych i usługowych. Bardzo często wraz z remontem czy budową nowej drogi wykonywano jednocześnie uzbrojenie podziemne w pasie drogowym, umożliwiając mieszkańcom i firmom skorzystanie z dostaw wody, gazu lub podłączenie się do sieci kanalizacyjnej.

35 projektów związanych z inkubatorami biznesu dotyczyło w przeważającej większości adaptacji i remontów nie wykorzystywanych budynków z przeznaczeniem na potrzeby nowo powstających firm. Z kolei w ramach infrastruktury turystycznej zrealizowano zalew na potoku górskim oraz system tras turystycznych, pól biwakowych i informacji turystycznej.

Produkty (outputs) jakie zostały przekazane beneficjentom w wyniku realizacji programu małych projektów infrastrukturalnych Phare – STRUDER przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Produkty programu małych projektów infrastrukturalnych Phare – STRUDER

Rodzaj infrastruktury	Jednostka miary	Ilość
Inkubatory i centra biznesu	Szt.	35
Drogi	Km	56,7
Chodniki	km	5,3
Parkingi	Tys. m ²	67,67
Sieci, w tym:		
Wodociagowe	Km	114,66
Kanalizacyjne	Km	130,26
Energetyczne	Km	93,52
Teletechniczne	Km	115,25
Gazowe	Km	51,27
Ciepłe	Km	0,93
Ujęcia wody	Szt.	11
Stacje transformatorowe	Szt.	33
Centrale telefoniczne	Szt.	9
Oczyszczalnie ścieków	Szt.	9

Kotłownie	Szt.	4
Infrastruktura turystyczna	Szt.	29
Inne:		
Centrum szkoleniowe	Szt.	1
Centrum usługowo-handlowe	Szt.	2
Zbiornik wodny	Szt.	1
Wieża ciśnien	Szt.	1

3. PRZEDSTAWIENIE METODOLOGII PRZEPROWADZONEJ OCENY EX-POST

Podstawowa metoda badania w części dotyczącej kontroli zgodności realizacji projektów ze standardami określonymi przez donatora była kontrola zgodności dokumentacji realizacyjnej MPI z zaleceniami procedury realizacji małych projektów infrastrukturalnych, zatwierdzonej przez PARR w dniu 9 marca 1995 roku oraz zgodności z wymogami polskiego prawa w zakresie trybu postępowania przy zamówieniach publicznych. Zakres przedmiotowy badania obejmował:

- Badanie zgodności przedmiotu inwestycji z priorytetami programu,
- Badanie źródeł i struktury finansowania,
- Badanie zgodności zawieranych umów pomiędzy jednostką zarządzającą programem a beneficjentem na dofinansowanie MPI z zatwierdzonym wnioskiem,
- Badanie zgodności zawieranych umów pomiędzy beneficjentem (inwestorem) a wykonawcą wyłonionym w ramach przetargu,
- Kontrole poprawności procedury przetargowej,
- Kontrole umowy na przekazanie środków finansowych,
- Kontrole zgodności realizacji inwestycji z w/w umowami,
- Sprawdzenie zgodności treści protokołu odbioru końcowego inwestycji, w tym trybu powołania Komisji Odbioru
- Rozliczenia finansowe

Natomiast w części dotyczącej oceny efektów realizacji projektów stosowane były

również takie metody badawcze, jak:

- Pozyskanie potrzebnych informacji z Roczników Statystycznych, komputerowych baz danych oraz literatury fachowej dotyczącej aspektów ochrony środowiska i gospodarki gminy.
- Zebranie u beneficjentów kompleksowych materiałów o efektach MPI.
- Desk research (analizy ekspertyz i opracowań studialnych)
- Wywiady z przedstawicielami beneficjenta oraz pracownikami instytucji administracji publicznej (Wojewódzki Urząd Pracy, Wojewódzki Urząd Statystyczny).
- Wizje lokalne obiektów powstałych w wyniku realizacji MPI;

Badanie programu, obejmujące spotkania z przedstawicielami beneficjentów oraz wizje lokalne, zostało przeprowadzone w dniach 17.11. – 20.12.1999 r.

Przeprowadzając badanie w większości przypadków wizytowali teren inwestycji, w tym zwłaszcza projekty kubaturowe.

Informacje uzyskiwano w trakcie wywiadów z kompetentnymi przedstawicielami beneficjentów, tj:

- Burmistrzami,
- Wójtami,
- Osobami odpowiedzialnymi za realizację projektu.

Ponadto przeprowadzono rozmowy z:

- Prezesami Agencji Rozwoju Regionalnego,
- Pracownikami Agencji Rozwoju Regionalnego odpowiedzialnymi za Program STRUDER,
- Dyrektorami Wojewódzkiego Urzędu Pracy
- Prezesami Fundacji Inkubator Przedsiębiorczości

4. OCENA ODPOWIEDNIOSCI (ANG. RELEVANCE)

Ocena odpowiedniosci polega na ocenie zgodnosci celów programu z potrzebami, priorytetami oraz problemami społeczno-gospodarczymi województw, na terenie których był realizowany program.

Celem podstawowym zarówno całego Programu PHARE-STRUDER jak i jego czesci dotyczacej MPI była rekonwersja i rozwój regionów szczególnie dotkniętych restrukturyzacją gospodarki. Jednym z przejawów dokonujacej się restrukturyzacji było narastające tam bezrobocie. Główna dzwignia przeciwdziałaniu bezrobociu miał być wzrost przedsiębiorczosci wyrazajacy się tworzeniem nowych małych i średnich przedsiębiorstw.

Charakterystykę regionów wytypowanych do Programu Phare-STRUDER w aspekcie powyższego celu zawiera tab. 4.1. Wynika z niej jednoznacznie, że poziom bezrobocia w regionach objętych Programem był znacznie wyższy, niż w całym kraju. Wyjątkiem było województwo katowickie – zostało ono wybrane do uczestnictwa w programie ze względu na oczekiwany wzrost bezrobocia w wyniku majacej się rozpocząć restrukturyzacji regionalnej bazy ekonomicznej opartej na przemyśle ciężkim.

Tabela 4.1. Wskaznik bezrobocia w %

Województwo	1994
Katowickie	10,4
Lódzkie	19,5
Olsztynskie	27,2
Rzeszowskie	17,8
Suwalskie	28,5
Walbrzyskie	27,1
Polska	16,0

Każde z województw objętych programem dotknięte było poważnymi problemami strukturalnymi: w przypadku województw walbrzyskiego i katowickiego wynikały one z odchodzenia od gospodarki opartej na przemyśle ciężkim, zwłaszcza wydobywczym, w województwie łódzkim – z upadku przemysłu włókienniczego, w województwie rzeszowskim – z upadku przemysłu obronnego, a także przestarzałej struktury rolnictwa, w województwach

olsztynskim i suwalskim – ich przyczyna leżała w dominacji państwowych gospodarstw rolnych przy braku rozwiniętych, alternatywnych gałęzi gospodarki. W związku z tym można uznać, iż do udziału w programie zostały zaproszone województwa borykające się z poważnymi problemami związanymi z restrukturyzacją gospodarki.

Jedną z szans na pobudzenie regionalnych gospodarek była modernizacja i wyposażenie województw w infrastrukturę. Charakterystykę nasycenia urządzeniami infrastrukturalnymi województw objętych Programem STRUDER w 1994 r. zawiera tab. 4.2.

Tabela 4.2. Poziom nasycenia infrastrukturalnego w województwach objętych Programem STRUDER w 1994 r.

	Woda z wodociągów na 1 mieszkańca w miastach w m ³	Energia elektryczna na 1 mieszkańca w miastach w kWh	Gaz na 1 mieszkańca w miastach w m ³	Abonenci telefonii przewodowej na 10 000 mieszkańców
Polska	60,7	594,5	399,1	1300
Woj. Łódzkie	73,5	688,4	292,3	2352
Woj. Katowickie	74,6	681,3	291,8	1119
Woj. Suwalskie	53,4	523,6	161,2	1175
Woj. Olsztynskie	62,4	480,2	353,3	1358
Woj. Walbrzyskie	52,3	577,7	361,0	1256
Woj. Rzeszowskie	51,2	403,2	523,5	903

Dane zawarte w tab. 4.2 pozwalają stwierdzić, że uzbrojenie w infrastrukturę komunalną w województwach katowickim i łódzkim było powyżej przeciętnej krajowej. Wynika to z wielkomiejskiego charakteru obu województw – wskaźnik urbanizacji znacznie przekracza średnią wartość krajową. Z drugiej strony infrastruktura ta jest bardzo zdekapitalizowana, zwłaszcza w Katowickim. W województwach olsztynskim i walbrzyskim wyposażenie w infrastrukturę komunalną kształtowało się na poziomie zbliżonym do średniej krajowej, a w województwach suwalskim i rzeszowskim - poniżej średniej krajowej.

Na tej podstawie można uznać, że potencjalnie największych efektów „krancowych” podjętych w ramach programu inwestycji infrastrukturalnych należałoby oczekiwać w województwach suwalskim i rzeszowskim.

Osiągnięcie wymienionego powyżej celu podstawowego następować miało w drodze realizacji MPI podporządkowanych następującym celom operacyjnym:

- Przyspieszenie i wzmocnienie rozwoju dziedzin, które stanowiłyby alternatywę dla dotychczasowych rodzajów działalności gospodarczej dotkniętych głębokim kryzysem
- Obniżenie "progów wejścia" dla nowo tworzonych przedsiębiorstw poprzez uzbrajanie terenów w strefach rozwoju gospodarczego gmin, inwestycje komunalne oraz inkubatory
- Pobudzenie inicjatyw lokalnych dodatkowym strumieniem środków finansowych pochodzących z zewnątrz
- Udzielenie wsparcia polityce gospodarczej rządu w zakresie stymulowania rozwoju MSP

W świetle danych zawartych w raportach szczegółowych oraz uzyskanych informacji o strategii rozwoju województw objętych Programem należy uznać, że skonfigurowanie Programu w części dotyczącej MPI odpowiadało potrzebom tych województw.

Jednocześnie działania realizowane w ramach programu były komplementarne w stosunku do działań podejmowanych przez rząd w tych województwach, zorientowanych na restrukturyzację regionalnej gospodarki. Wymienić należy w tym miejscu „Program polityki społeczno-gospodarczej do 1994 r.” wraz z aneksem „Polityka regionalna w latach 1992-1994”, zaakceptowanych przez Radę Ministrów w kwietniu 1992 r. Działania programu STRUDER były spójne z działaniami podejmowanymi w ramach kontraktu regionalnego dla województwa katowickiego czy też łódzkim regionalnym programem restrukturyzacyjnym.

5. OCENA SKUTECZNOŚCI PROGRAMU (ANG. EFFECTIVENESS)

Ocena skuteczności programu polega na ocenie rzeczywistych efektów programu z zakładanymi. Wykonanie oceny skuteczności programu małych projektów infrastrukturalnych dla Phare-STRUDER jest znacznie utrudnione ze względu na fakt, iż na etapie programowania nie zostały określone skwantyfikowane wskaźniki osiągnięć. W związku z tym ocena skuteczności na poziomie produktów oparta została na porównaniu faktycznych efektów projektów z tymi zapisanymi w umowie pomiędzy ARR a beneficjentem oraz pomiędzy beneficjentem a wykonawcą. Z kolei skuteczność na wyższych poziomach – rezultatu oraz oddziaływania, bazować będzie na społeczno-gospodarczych efektach projektów (zwłaszcza tworzenia nowych miejsc pracy oraz małych i średnich

przedsiębiorstw) w kontekście celu strategicznego i celów szczegółowych dla całego programu.

5.1 . OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA PROJEKTÓW WYBRANYCH DO OCENY

Zgodnie ze specyfikacją zadania, ocena programu oparta została na szczegółowej analizie 68 projektów. Poniżej krótko scharakteryzowano każdy z analizowanych projektów.

5.1.1.Woj. łódzkie

Nr projektu	Zakres projektu	Zakładane produkty	Rzeczywiste produkty	Nakład STRUDER	Nakład własny	Razem
02/L-002	Inkubator międzynarodowy w Łodzi	Budynek przy ul. Piotrkowskiej 143 o powierzchni użytkowej 2 103 m ² , kubaturze 8 567 m ³	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	278 960	124 432	403 392
02/L-003	Gazyfikacja miasta Ozorkowa	Siec gazowa średniego ciśnienia z PE o zakresie Dn 90 – 588,5 mb oraz Dn 63 – 3 638 mb w ulicach Średniej, Podlesnej, Jodłowej, Brzozowej, Klonowej, Świerkowej, Debowej, Lisciastej, Zagajnikowej, Poprzecznej, Górnej, Piaskowej, Partyzantów	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	35 115	20 401	55 516
02/L-005	Centrum Mody i Promocji w Łodzi	Kapitałny remont i modernizacja obiektu o powierzchni użytkowej 1 043,35 m ² przy ul. Piotrkowskiej 282 A	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	458 225	199 877	658 102
02/L-05.6	Siec telekomunikacyjna w Rzgowie	Magistrala do CSAD (2 029,97 km / par), kable rozdzielcze (290,427 km / par), kable napowietrzne (27,413 km / par), kanalizacja rozdzielcza (1 603,00 km / otw).	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	87 218	47 014	134 232
02/L-010	Budowa drogi w Konstancynie	Dn 90 – 1948,8 mb, Dn 63 – 5836,5 mb wraz z kolizjami; przywrócenie do stanu pierwotnego terenu po przeprowadzonych robotach; połączenie wybudowanej sieci z siecią istniejącą na warunkach określonych w dokumentacji technicznej	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	47 782	24 488	72 270
02/L-016	Gazyfikacja gminy Nowosolna	Siec gazowa średniego ciśnienia w technologii PE o zakresie: Dn 125 – 1158,2 mb, Dn 110 – 2955,2 mb,	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	86 827	129 473	216 300
02/L-017	Budowa sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i wód deszczowych oraz wykonanie asfaltu w Głownie	Siec wodociągowa 225 mm średnicy o długości 1080 mb – PCV, sieć kanalizacyjna o średnicy 250 mm i długości 670 mb oraz 300 mm średnicy i długości 321 mb - PCV, system odprowadzenia wody deszczowej o	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	211 453	96 216	307 669

		dlugosci 30 mb, nawierzchnia asfaltowa o łącznej powierzchni 4000 m2				
02/L-021	Rozbudowa Inkubatora Przedsiębiorczosci w Ozorkowie	Budynek tradycyjny o kubaturze 2 277,3 m3, powierzchni uzytkowej 508,6 m2; wykonanie instalacji wewnetrznych: c.o., wentylacji, elektrycznej i wodno – kanalizacyjnej; łącznika o konstrukcji mieszanej 50,0 m2, schodów i pochylni, przyłączy kanalizacji sanitarnej, odwodnienia i izolacji budynku, ukształtowanie terenu i dróg dojazdowych.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	103 993	120 613	224 606

5.1.2. Woj. katowickie

Nr projektu	Zakres projektu	Zakładane produkty	Rzeczywiste produkty	Nakład STRUDER	Nakład własny	Razem
03/L007	Siec kanalizacji sanitarnej z kontenerowa oczyszczalnia scieków w Zabrze	1 100 mb kanalizacji deszczowej, 1 300 mb kanalizacji sanitarnej, , kontenerowa oczyszczalnia scieków o przepustowosci na dobe 50 m ³ oraz infrastruktura oczyszczalni scieków /droga dojazdowa, kabel energetyczny, wodociąg, ogrodzenie, oswietlenie/.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	181 251,67	88 198,56	269 450,23
03/L010	Inkubator Przedsiębiorczosci w Tychach	43 pomieszczenia o powierzchni 863,36 m ² dla prowadzenia dzialalnosci uslugowej i wytwórczej, wyposazone w oswietlenie, ogrzewanie i przyłączy telefoniczne, 2 pomieszczenia o łącznej powierzchni 100 m ² na sale wykladowe, parking o 64 stanowiskach wraz z podjazdem dla niepełnosprawnych i niezbedna droga dojazdowa.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	110 726,99	111 404,24	222 131,23
03/L013	Kanalizacja sanitarna i deszczowa w rejonie zakładów rzemieślniczych w Bedzynie	Siec kanalizacyjna i deszczowa o dlugosci 3 000 mb wraz z 3 przepompowniami scieków na terenie, w którym wcześniej staraniem gminy doprowadzono wode i energie elektryczna.	Rozszerzono zakres inwestycji, co umozliwilo podlaczenie sie do kanalizacji zabudowan polozonych wzdluz ulicy Dabrowskiej	302 166,57	150 784,89	452 951,46
03/L014	Budowa telefonicznej sieci miejscowej w gminie Bobrowniki	4 centrale telefoniczne o pojemnosci docelowej 888 numerów kazda, co stworzylo mozliwosci lacznosci dla 3 500 abonentów	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	89 079,52	272 391,02	361 470,54
03/L016	Osrodek Promocji Przedsiębiorczosci w Gliwicach	Prace remontowo-adaptacyjne 3-kontygnacyjnego budynku biurowego o kubaturze okolo 11 000 m ³ . powierzchni uzytkowej okolo 3 000 m ² , /w tym: prace budowlane, rozbiórkowe i instalacyjne - wodne, kanalizacyjne, elektryczne, telefonizacyjne/, zagospodarowanie terenu wraz z droga dojazdowa i parkingiem, dojściem dla pieszych,	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	439 449,28	204 387,22	643 836,50

		wyposażenie w 84 numerowa centrale telefoniczna oraz zakup wyposażenia komputerowego i biurowego.				
03/L017	Uzbrojenie terenu dla przemysłu nieuciążliwego i rzemiosła w Swierklanach	Strefa przemysłowa o powierzchni ok. 8 ha wraz z siecią dróg o szerokości 6 m w klasie lokalnej wraz z miejscami parkingowymi i chodnikami sieci energetycznej średniego napięcia oraz dwóch stacji transformatorowych	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	199 713,16	379 364,08	579 077,24
03/L020	Centrum Usługowo-Handlowe w Rydułtowach	Kompleks usługowo-handlowy z pełną infrastrukturą techniczną obejmujący teren o powierzchni 15 345 m ² , na którym powstały, m.in.: budynek socjalno-administracyjny, jednokondygnacyjny o kubaturze 829 m ³ i powierzchni użytkowej 161,6 m ² .; 19 pawilonów usługowo-handlowych o łącznej powierzchni 395,4 m ²	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	451 030,78	420 630,17	871 660,95
03/L022	Sieć gazowa średnioprezna w dzielnicach Bereska i Miechów w Trzebini	Sieć gazowa średnioprezna o długości 12 222 mb. na terenie dzielnic Bereska i Miechów, z tego sieć o długości 5 906 mb	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	53 469,22	23 239,48	76 708,70
03/L025	Uzbrojenie terenu przeznaczonego dla MSP w Sosnowcu	Droga – 900 mb – 6 107 m ² , chodniki z kostki brukowej – 2 550 m ² , chodniki asfaltobetonowe – 234 m ² , chodniki z płytek – 101 m ² , odwodnienie drogi – 900 mb, oświetlenie – 24 słupów oświetleniowych, kabel NN – 500 mb, kanalizacja deszczowa – 480 mb, kanalizacja sanitarna – 504 mb, sieć wodociągowa – 820 mb	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	358 187,05	183 232,66	541 419,71
03/L028	Górnosląskie Centrum Edukacji w Gliwicach	Adaptacja części pomieszczeń Zespołu Szkół Chemiczno-Mechanicznych	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	377 223,81	189 442,58	566 666,39
03/L031	Modernizacja sieci energetycznej w Bieruniu	Wykonanie linii napowietrzno-kablowej oraz stacji transformatorowej	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	16 820,51	18 635,70	35 456,21
03/L032	Infrastruktura techniczna dla pasazu usługowego w Rudzie Śląskiej	Uzbrojenie terenu powstającego pasazu usługowego w sieć wodociągowa /2 173 mb/, gazowa /164 mb/, energetyczna /oświetlenie uliczne pasazu -930 mb, stacja transformatorowa, sieć rozdzielcza NN - 1 912 mb/, telekomunikacyjna /1 336 mb/, oraz wybudowanie parkingu i remont nawierzchni jezdni i chodników	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	222 126,87	199 174,13	421 301,00

.1.3. Woj. walbrzyskie

Nr projektu	Zakres projektu	Zakładane produkty	Rzeczywiste produkty	Nakład STRUDER	Nakład własny	Razem
04/L001	Modernizacja ul. Ludowej w Walbrzychu	Zmodernizowany odcinek ulicy o długości 400 m.b. i szerokości 7 m.b., wraz z chodnikami oświetleniem i zielenią miejską oraz infrastruktura towarzysząca: kanalizacja deszczowa, sieć energetyczna, sieć teletechniczna, sieć gazowa i stacja redukcyjno pomiarowa.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	68 081,76	94 791,52	162 873,28
04/L003	Rozbudowa sieci telefonicznej i telekomunikacyjnej w gminach Kudowa i Lewin Klodzki	Nowe odcinki kabla podziemnego i naziemnego na łącznej długości ok. 12 km wraz z rozbudową pojemności lokalnej centrali telefonicznej z możliwością przyłączenia co najmniej 1000 nowych abonentów.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	60 000,00	86 864,00	146 864,00
04/L007	Walbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości	Zmodernizowany budynek byłego biurowca P.B.O.U.P. „Budopol” o całkowitej powierzchni 2 835 m ² wraz z renowacją dachu, wymiana stolarki otworowej (okna, drzwi) i modernizacja systemu ogrzewania (instalacja kotła gazowego).	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	91 867,53	383 907,00	475 774,53
04/L046	Kompleksowa przebudowa Parku Źródłowego w Polanicy	Nowe oświetlenie alejek parkowych na długości łącznej ok. 4 600 m.b. oraz nowe zasilanie oświetlenia na długości ok. 830 m.b.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	43 813,14	22 500,23	66 313,37
04/L009	Modernizacja obiektu przeznaczonego na siedzibę instytucji gospodarczych w Świdnicy	Wyremontowana kamienica: Wykonane zostały roboty murarskie i tynkarskie oraz przy stolarce otworowej. Pierwsze piętro budynku zostało zaadoptowane na cele biurowe. Na parterze budynku powstał hol przeznaczony na cele wystawiennicze i imprezy promocyjne. W budynku zainstalowana została nowoczesna kotłownia ekologiczna (kocioł opalany gazem) oraz zmodernizowana została instalacja grzewcza.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	7 482,29	30 181,00	37 663,29
04/L010	Centrum Handlowo-Usługowe przy Drodze E-67	Zakres robót został zwiększony w porównaniu z deklarowanym we wniosku, który ograniczał się jedynie do wyraźnego wskazania budowy parkingu i nie precyzował zakresu urządzeń infrastrukturalnych	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	56 407,92	27 844,83	84 252,75
04/L011	Przebudowa infrastruktury w mieniu posowieckim	Wymieniona została część starej sieci wodociągowej, położona została nowa kanalizacja sanitarna i deszczowa założono nowa sieć gazowa wymienione zostały sieci energetyczne, wymieniono nawierzchnie	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	124 624,35	99 135,00	223 759,35

04/L011	Zagospodarowanie i uzbrojenie obszaru po Armii Radzieckiej w Swidnicy	energetyczne, wymiana nawierzchni ulic i chodników,				
04/L015	Rozwiązanie problemu ścieków w Zielencu-cisnieniowa kanalizacja sanitarna	Przepompownia ścieków wraz ze zbiornikiem buforowym; kolektor ciśnieniowy o średnicy 90 mm, na długości ok. 6300 m.b.; podłączenia do istniejącej kanalizacji w Dusznikach, wraz z komorą uspokajającą i kolektorem zwykłym na długości ok. 140 m.b.; przyłącza energetyczne; wzmocnienie drogi do przepompowni.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	148 999,99	84 918,21	233 918,20
04/L026	Droga dojazdowa i parkingi do Centrum Informacji Turystycznej w Walimiu	Droga dojazdowa o długości 650 m.b., 2 parkingi samochodowe; górny (840 m ²) i dolny (750 m ²) zlokalizowanych w bezpośrednio przy budynku centrum informacji Turystycznej i wejściach do sztolni.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	29 541,02	13 003,66	42 544,68
04/L033	Rozbudowa wielofunkcyjnej hali targowo-usługowej w Klodzku	Hala dwunawowa o konstrukcji stalowej – powierzchnia użytkowa 1355 m ² ; drogi dojazdowe i wewnętrzne o łącznej długości 440 m.b. wraz z chodnikami, oświetleniem i zielenią miejską; parking brukowany o powierzchni, 7 985 m ² ; kanalizacja deszczowa na długości 485 m.b.; dwa szalety publiczne, wolnostojące o powierzchni 215 m ² . Ponadto uporządkowane zostało bezpośrednio otoczenie obiektu.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	234 375,60	335 169,37	569 544,97

5.1.4. Woj. olsztyńskie

Nr projektu	Zakres projektu	Zakładane produkty	Rzeczywiste produkty	Nakład STRUDER	Nakład własny	Razem
3.4.2.2.	Ujęcie wody dla miasta i gminy Ketrzyn ze stacji uzdatniania wody i wieża ciśnienia	Wybudowanie zbiornika wieżowego o pojemności 300 m ³ , rurociągów przesyłowych i sieci magistralnych wodociagowych, centralnej instalacji kontrolno – pomiarowej na sieci przesyłowej oraz innych robót towarzyszących	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	249 999,99	137 895,00	387 894,99
3.4.2.3.	Kanalizacja sanitarna wsi Dywity	Budowa przepompowni ścieków, kolektorów sanitarnych oraz przyłączy kanalizacyjnych	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	120 000,00	120 000,00	240 000,00

07L002	Zagospodarowanie handlowo-turystyczne terenów nad jez. Jeziorak Mały	Budowa drogi dojazdowej z kostki brukowej betonowej - 1 573 m ² , chodnika z kostki brukowej betonowej – 715 m ² , parkingu z kostki brukowej betonowej (z odwodnieniem) - 715 m ² , instalacji oświetleniowej –70 mb. ,montaż separatora UNIKOM – 1 szt	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	76 006,89	259 433,37	335 440,26
07/L004	Program ogólny kanalizacji sanitarnej m.Nidzica.	Budowa odcinka kolektora o długości 1 691mb	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	75 635,25	263 882,28	339 517,53
07/L007	Inkubator przedsiębiorczości w Olsztynie	Budowa inkubatora o powierzchni ogólnej 1 436,5 m ² , w tym: czesc biurowo – usługowa – 811,8 m ² , czesc produkcyjna – 540,9 m ² i 83,8 m ² oraz zagospodarowanie terenu	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	497 000,00	221 519,92	718 519,92
07/L009	Kanalizacja sanitarna gminy Stawiguda /wies Dorotowo i Mojdy/	Budowa kolektora sanitarnego i dwóch przepompowni	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	110 000,00	165 083,36	275 083,36
07/L013	Uzbrojenie terenu pod "Centrum usługowo-handlowe" w Nidzicy	Budowa dróg dojazdowych, dróg wewnętrznych i chodników z betonowej kostki POL BRUK o powierzchni 2 740 m ² , parkingu z kostki betonowej POL BRUK o powierzchni 930 m ² , zadaszenia hal targowych o powierzchni użytkowej 1 084 m ² i kubaturze 5 386 m ³	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	80 000,00	76 755,10	156 755,10
07/L015	Ulica w czesci usługowo-produkcyjnej miasta Bisztynek/oszczędności/	Budowa drogi o długości 300 mb i szerokości jezdni 6 mb z chodnikiem dla pieszych	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	36 772,00	25 598,08	62 370,08

5.1.5. Woj. rzeszowskie

Nr projektu	Zakres projektu	Zakładane produkty	Rzeczywiste produkty	Nakład STRUDER	Nakład własny	Razem
05/L001	Budowa odcinka drogi w Krzemienicy do strefy rozwoju gospodarczego Gminy Czarna	Wykonanie drogi na odcinku 1+ 950 [km] do 3+ 0,079,5 [km], w tym: roboty ziemne; podbudowa drogi; ułożenie masy mineralno- asfaltowej.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	61 002,04	82 939,00	143 941,04
05/L004	Projekt łączności w Mielcu	Urządzenie komutacyjne, centrum nadzoru, przelącznica głównej, urządzen teletransmisji cyfrowej dla 6 traktów 2 Mb/s; budowa kabla światłowodowego w kanalizacji wtórnej o długości 5 [km], budowa sztucznej podłogi , klimatyzatora, adaptacje budowlane; budowa silowni prądu stałego i akumulatorni dla CS "Smoczka"; budowa kabla światłowodowego w kanalizacji teletechnicznej (8 włókien, kabel jednomodowy) na trasie CG "Centrala" do CS "Smoczka" budowa urządzen teletransmisji cyfrowej dla czterech traktów 2 Mb/s.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	18 984,47	67 954,04	86 938,51
05/L005	Kanalizacja sanitarna wsi Przeclaw-Blonie	Kanalizacja sanitarna F 300 [mm] o długości 450 [mb], F 250 [mm] o długości 326 [mb] F 200 [mm] o długości 497 [mb], oraz 43 studzienki kanalizacyjnych	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	64 991,23	57 862,24	122 853,47
05/L006	Wykonanie nawierzchni drogi Trzebos-Rakszawa-Rakszawa 11+885 do 12+217,08 km	Wykonanie nawierzchni drogi na odcinku Trzebos- Rakszawa-Basakówka od 11 + 885[km] do 12 + 217,08[km]	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	24 300,00	17 730,00	42 030,00
05/L010	Budowa kanalizacji sanitarnej, deszczowej i budowa dróg w Czerminie	Kolektor sanitarny 315 [mm] PCV, 256 [mb]kolektora sanitarnego 200 [mm] PCV 296 [mb], kanalizacja deszczowej553 [mb], przykanaliki, 160 [mm], 853 [mb]/76 szt. dróg asfaltowych 3 511 m ² .	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	68 087,25	104 667,03	172 754,28
05/L015	Usprawnienie działalności zakładów rzemieślniczych poprzez modernizację sieci energetycznej wsi Malawa	10 szt. linii napowietrznej 15 kV, 5 342 [m], linii NN 0,4 kV 4,0 [km], przyłączy napowietrznych 59 szt., oświetlenie uliczne 1,1 [km], oprawy OUS 150 84 szt.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	77 129,49	33 394,00	110 523,49

05/L009	Budowa pompowni, zbiorników oraz rurociągu dosyłowego w Cmolasie	Wykonanie budynku pompowni i zbiorników na wodę 2 x 150 m ³ ; budowa sieci wodociągowej 654 [mb] budowa przewodów między obiektowych :210 [mb];z budowanie instalacji wod.- kan : 54 [mb], zbiornika wyrównawczego 135[mb] wybudowanie pompowni; budowa chlorowni- 1kpl;	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	52 535,80	26 570,00	79 105,80
05/L018	Odnowa dywaników dróg do prywatnych wytwórców w Gminie Nowa Sarzyna	Odnowa dywaników dróg ułatwiających dojazd do prywatnych wytwórców wyrobów wiklinowych z terenu Gminy Nowa Sarzyna, zakres robót wymagał modernizacji dróg na długości 12,3035 [km].	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	294 042,12	260 628,93	554 671,05
05/L019	Wykonanie kanalizacji sanitarnej i telefonizacji w Strefie Rozwoju Gospodarczego w Sokolowie Małopolskim	Wykonanie kanalizacji sanitarnej, na która składa się następujący zakres rzeczowy: kolektor F 200 PCV, 1 882,00 [mb], kolektor F300 PCV 1 730,00 [mb], kolektor F400 PCV 196,00 [mb], kolektor F500 WIPR 277,00 [mb], kolektor F 110 PCV 480,00 [mb], sieć teletechniczna, w zakresie: ,montaż kabla XTKM x 10 x 4 x 0,6, 700,00 [mb], budowa kanalizacji dwuotworowej SK16 do SK20, 120,00 [mb] podwieszenie kabla XZTKMXW n 3 x 0,6, 420,00[mb] budowa linii napowietrznej XTKMXW n 3 x 2 x 0,6, 300,00 [mb]	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	189 203,97	104 618,16	293 822,13
05/L022	Budowa kanalizacji sanitarnej dla małych i średnich przedsiębiorstw we wsi Łaka	Budowa kolektora grawitacyjnego z rur PCV: F 200 [mm] – L= 2 407 [mb] F160 [mm]- L= 1 687 [mb] wraz ze studzienkami rewizyjnymi ;budowa kolektora tłoczego z rur PE: F65 [mm], L= 598 [mb], F90 [mm], L= 558,5[mb], F110[mm], L=615 [mb], montaż przepompowni ścieków typu: Kordes - , 6 szt; zasilanie w energię elektryczną.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	50 000,00	139 158,70	189 158,70
05/L023	Budowa oczyszczalni ścieków Lemna i kanalizacji sanitarnej w miejsc. Zaczernie	budowa oczyszczalni ścieków typu Lemna o przepustowości 1 500 m ³ / dobe z wyposażeniem technologicznym 750 m ³ / dobe, kanalizacja sanitarna z przepompowniami	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	348 000,00	775 540,00	1 123 540,00
05/L025	Modernizacja zasilania w energię elektryczną strefy rozwoju gospodarczego GiM Tyczyn	Budowa linii SN 15 kV 3x HAKnFTA 120 [mm ²] 1 x 120 x 3 [mb] 15.705; Budowa linii SN 15 kV / przebudowa/ 416 [mb] Budowa linii SN 15 kV AFL 3 x 70 [mm ²] 1892 [mb] Demontaż istniejącej linii SN 15 kV AFL 3 x 35 [mm ²] 466 [mb].	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	59 724,63	133 238,08	192 962,71

05/L026	Budowa oczyszczalni ścieków wraz z niezbędną infrastrukturą na terenie wsi Wisniowa	Kolektor sanitarny o łącznej długości 1 603[mb], z rur kanalizacyjnych PCV, o średnicach, 200 [mm], L= 1 568 [mb]160 [mm], L= 35 [mb], wykonanie studzienek rewizyjnych z kregów betonowych:27 kpl., Ø 1 000 [mm] posadowionych na gl. 3 [m], 18 kpl., Ø 1 000 [mm] posadowionych poniżej poziomu 3[m]	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	71 846,83	327 802,38	399 649,21
05/L031	Rozbudowa inkubatora przedsiębiorczości "IN MARR"	Budowa segmentu „B” istniejącego inkubatora przedsiębiorczości (około 2000 m ²) wraz z infrastrukturą towarzyszącą, to jest : oczyszczalnia ścieków, kanalizacja sanitarna, sieć wodociągowa, sieć energetyczna, droga dojazdowa	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	288 208,07	162 686,36	450 894,43
05/L046	Odnowa nawierzchni drogi w Woli Dalszej	Odnowa nawierzchni drogi wojewódzkiej nr 162 Dabrowki- Wola Dalsza- Gluchów, łączącej wsi Wola Dalsza z drogą krajową nr 877 Lezajsk- Lancut- Szklary.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	95 233,00	78 077,26	173 310,26

5.1.6. Woj. suwalskie

Nr projektu	Zakres projektu	Zakładane produkty	Rzeczywiste produkty	DOTACJA Phare	WKŁAD POLSKI	OGÓLEM
06/L-006	Budynek usługowy na przejściu granicznym Budzisko	budynek o kubaturze 8 354 m ³ . i powierzchni użytkowej 913,1 m ²	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu	350 000,00	320 000,00	670 000,00
06/L-011	Infrastruktura techniczna w ul. Arnikowa z uzbrojeniem pod zakłady produkcyjno-usługowe w Augustowie	droga dojazdowa o długości ok. 520 m.b. oraz ponad 170 m chodników.Ok. 398 m.b. sieci kanalizacyjnej o średnicy kolektora 200 mm., Ok. 1000 m.b. sieci wodociągowej o średnicy 100 mm, Sieć energetyczna, linie energetyczne wysokiego (20 kV) o długości 677 m.b. i niskiego napięcia o łącznej długości ok. 1750 m.b. (wraz z zasilaniem mocy i towarzyszącymi urządzeniami rozdzielczymi – stacja transformatorowa).	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	240 000,00	136 001,80	376 001,80
06/L-012	Budowa kolektora sanitarnego w wodociągu w ul. Zarzecz w Augustowie	kolektor sanitarny o długości 640 m.b. (o średnicy 300-400 mm) i kolektor deszczowy o długości 640 m.b. (o średnicy 300 mm) oraz sieć wodociągowa o łącznej długości wraz z odgalezieniami 850 m.b. (o średnicy 110 cm), wraz z towarzyszącymi urządzeniami i przyłączeniami	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	130 000,00	232 520,08	362 520,08

06/L-013	Budowa kolektora sanitarnego do dzielnicy Lipowiec	kolektor sanitarny o dlugosci 2 778 m.b. (o srednicy 400-500 mm) wraz z towarzyszacymi urzadzeniami i przylaczeniami, odtworzenie 3 000 m ² nawierzchni asfaltowej	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z zalozeniami projektu.	168 000,00	178 279,57	346 279,57
06/L-014	Uzbrojenie terenu aktywnosci gospodarczej budynku przemyslowo-skladowego przy szosie do Wieliczek	Ok. 2 460 m.b. kolektorów sciekowych o srednicach od 290 do 1110 mm., Przepompownia scieków, Ok. 1560 m.b. sieci wodociagowej o srednicy 160 mm, Siec energetyczna niskonapieciowa o dlugosci 1381 m.b. i 2 stacje transformatorowe (wraz z towarzyszacymi urzadzeniami rozdzielczymi).Dojazdowe drogi zwirowe o szerokosci 7 m i lacnej dlugosci 950 m.b.	Zakres robót wykonanych różni sie od zakresu robót deklarowanych wstepnie we wniosku, ze wzgledu na okieslenie szczególowego charakteru i przedmiotu robót dopiero w projekcie wykonawczym inwestycji ¹	240 000,00	123 875,65	363 875,65
06/L-010	Kontynuacja uzbrojenia osiedla warsztatów rzemieślniczych „Papiernia”	zewnetrzna droga dojazdowa o dlugosci ok. 520 m.b. oraz ponad 170 m chodników, ok. 398 m.b. sieci kanalizacyjnej o srednicy kolektora 200 mm., ok. 1000 m.b. sieci wodociagowej o srednicy 100 mm, siec energetyczna, linie energetyczne wysokiego (20 kV) o dlugosci 677 m.b. i niskiego napiecia o lacnej dlugosci ok. 1750 m.b. (wraz z zasilaniem mocy i towarzyszacymi urzadzeniami rozdzielczymi – stacja transformatorowa)	Zakres robót wykonanych różni sie od zakresu robót deklarowanych wstepnie we wniosku, ze wzgledu na okieslenie szczególowego charakteru i przedmiotu robót dopiero w projekcie wykonawczym inwestycji ²	196 716,00	149 563,57	346 279,57
06/L-020	Uzbrojenie półwyspu u ujścia rzeki Elk w Elku pod usługi turystyczne	odcinek drogi na dlugosci ok. 458 m.b., parkingi i ciagi piesze o powierzchni ok. 5 150 m ² , siec kanalizacyjna o dlugosci 1285 m.b., siec wodociagowa o lacnej dlugosci 1127 m.b., sieci elektroenergetyczne o dlugosci lacnej 3644 m.b. wraz z dwoma stacjami transformatorowymi i urzadzeniami towarzyszacymi	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z zalozeniami projektu.	393 800,00	189 289,62	583 089,62
06/L-021	Uzbrojenie terenu uslugowo-przemyslowego w Gizycku	pelne uzbrojenie terenu, nawierzchnie asfaltowe dróg dojazdowych, siec kanalizacyjna (sanitarna i deszczowa), siec wodociagowa, siec gazowa o lacnej, sieci elektroenergetyczne wraz z dwoma stacjami transformatorowymi i urzadzeniami towarzyszacymi	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z zalozeniami projektu.	237 973,21	104 428,27	342 401,48

¹ Zmiany zostaly zaakceptowane przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej

² Zmiany zostaly zaakceptowane przez Przedstawicielstwo Komisji Europejskiej

06/L-022	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną terenów przyległych do ul. Luczanskiej w Węgorzewie	Kolektor sanitarny o długości 787 m.b. Linie elektroenergetyczne o długości łącznej 890 m.b. wraz urządzeniami towarzyszącymi.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	22 400,00	27 926,88	50 326,88
06/L-025	Uzbrojenie terenu wsi Krupin i Markowskie w sieć wodociągowa	sieć wodociągowa o łącznej długości 5168 m.b. wraz z przyłączami do poszczególnych odbiorców oraz hydrofornia, oczyszczalnia ścieków, gminne wysypisko śmieci, droga dojazdowa do wysypiska	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	75 900,00	229 968,99	305 868,99
06/L-029	Małe infrastruktury turystyczne	11 pól namiotowych z podstawowa infrastruktura sanitarna. 11 parkingów samochodowych zlokalizowanych w pobliżu najbardziej interesujących obiektów krajoznawczych i przyrodniczych, 9 pomostów na jeziorach, 4 wieże widokowe. Oznaczono 80 km pieszych szlaków turystycznych wraz z punktami postojowymi. Ustawiono ok. 400 tablic informacyjnych i drogowych.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	205 405,27	93 598,02	299 003,29
06/L-035	Rozbudowa centrali telefonicznej dla gminy Elk	rozbudowa lokalnej centrali o 100 numerów, sieci kablowe o łącznej długości 26,3 km, sieć kanalizacyjna o długości 1285 m.b., sieć wodociągowa o łącznej długości 1127 m.b.	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	35 015,44	24 038,26	59 053,70
06/L-041	Budowa dróg przemysłowych strefy "Zatorze" w Elku	Odcinki ulic na długości ponad 1 500 m.b., sieć kanalizacji deszczowej na długości ok. 850 m.b., przyłączenia do kanalizacji sanitarnej, porządkowe i renowacyjne otoczenia	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu.	90 000,00	159 740,59	249 740,59
06/L-017	Wykonanie uzbrojenia technicznego terenów przy ul. Produkcyjnej w Olecku	nawierzchnia asfaltowa na drodze dojazdowej o szerokości 6 m i długości 460 m.b. wraz z zewnętrznym oświetleniem ulicznym na długości ulicy 819 m, kolektor wód deszczowych o średnicy 400 mm i długości 328 m.b., przykanaliki kanalizacji sanitarnej o średnicach od 160 mm o sumarycznej długości 84 m.b., dodatkowe przyłącza wodociągowe o sumarycznej długości 68 m.b., sieć energetyczna niskonapięciowa o długości 788 m.b. (wraz z przystosowanie stacji transformatorowej do zwiększonego obciążenia oraz towarzyszącymi urządzeniami rozdzielczymi).	Zakres rzeczowy wykonanych robót zgodny z założeniami projektu	43 900	75 322,98	119 222,98

5.1.7. Analizowane projekty w układzie przedmiotowym

Region	Rodzaj inwestycji		
	Kubaturowe	Sieciowe	uzbrojenie terenu
Katowickie	4	5	3
Lódzkie	3	5	-
Olsztynskie	1	5	2
Rzeszowskie	1	14	
Suwalskie	1	6	7
Wałbrzyskie	2	5	4
Razem	12	40	16

5.2. SKUTECZNOŚĆ PROGRAMU NA POZIOMIE PRODUKTU

Dane przedstawione w tabelach 5.1.1-5.1.6 pokazują, iż dla każdego z analizowanych projektów dostarczono produkty zgodnie z podpisanymi umowami. Skuteczność programu na poziomie produktu należy zatem ocenić bardzo wysoko, gdyż nie stwierdzono rozbieżności pomiędzy efektami zakładanymi a osiągniętymi.

5.3. WPŁYW PROGRAMU NA OGRANICZENIE BEZROBOCIA

5.3.1. W skali makro (województwo)

Nadrzednym celem zarówno całego Programu PHARE-STRUDER jak i jego części dotyczącej MPI było przeciwdziałanie bezrobociu. Wybrane województwa zostały objęte Programem Phare-STRUDER właśnie ze względu na panujące w nich wysokie bezrobocie, spowodowane bolesnie przebiegającą restrukturyzacją gospodarki.

Charakterystykę regionów wytypowanych do Programu Phare-STRUDER w aspekcie powyższego celu zawiera tab. 5.3.1. Wynika z niej jednoznacznie, że poziom bezrobocia w regionach objętych Programem był znacznie wyższy, niż w całym kraju.

Tabela pokazuje, jak kształtował się wskaźnik bezrobocia w poszczególnych województwach w latach 1994 – 1998. We wszystkich przypadkach widac wyraźną tendencję spadkową, która należy przypisać wpływowi wielu czynników. Niewątpliwie jednym z tych czynników była także realizacja programu Phare.

Tabela 5.3.1. Wskaznik bezrobocia w %

Województwo	1994	1995	1996	1997	1998
Katowickie	10,4	9,1	8,4	4,2	4,3
Lódzkie	19,5	18,1	16,2	7,5	7,5
Olsztynskie	27,2	26	23,6	13,2	13,3
Rzeszowskie	17,8	16,9	14,6	11,3	11,1
Suwalskie	28,5	27,3	24,6	16,3	16,8
Walbrzyskie	27,1	25,1	21,7	9,1	9,2
Polska	16,0	14,9	13,2	11,3	10,4

Skale wpływu Programu na spadek bezrobocia w województwach objetych Programem przedstawia tab. 5.3.2. Dane przedstawione w tej tablicy obrazują nowe miejsca pracy powstałe pod bezpośrednim wpływem realizacji MPI. Na tle innych województw szczególnie wyróżnia się woj. łódzkie, gdzie w 1996 r. nastąpił znaczny przyrost zatrudnienia na terenie objętym inwestycją. Wynika to z uruchomienia w tym okresie Centrum Handlowego w Rzgowie, gdzie powstało bardzo wiele stoisk handlowych dających zatrudnienie nowym pracownikom.

Tablica 5.3.2. Oszacowanie przyrostu zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na obszarze oddziaływania MPI³

Województwo	1994	1995	1996	1997	1998
Katowickie	*	35	166	346	336
Lódzkie	*	153	5 045	122	60
Olsztynskie	*	67	54	200	79
Rzeszowskie	*	460	(25)	167	(319)
Suwalskie	*	b.d.	b.d.	b.d.	468
Walbrzyskie	*	10	113	40	160

Powyzsza tabela nie uwzględnia nowych miejsc pracy związanych pośrednio z projektami finansowanymi w ramach programu STRUDER. Znakomitym przykladem

³ Oszacowanie zostało dokonane poprzez wywiady z kompetentnymi przedstawicielami gmin – beneficjentów oraz wywiady z przedsiębiorcami podczas przeprowadzanych wizji lokalnych.

pośredniego oddziaływania programu na tworzenie nowych miejsc pracy jest wspomniany już projekt ze Rzgowa. Powstanie Centrum Handlowego o znaczeniu ponadregionalnym, z którego usług korzystali także kupcy z krajów b. ZSRR, oznaczało stworzenie zorganizowanego rynku zbytu dla firm z regionu, a zatem bodziec do powstawania firm produkcyjnych.

Wszyscy ankietowani przedstawiciele beneficjentów zgodnie stwierdzali, że zrealizowanie wszystkich projektów wpływało nie tylko w mniejszym lub większym stopniu na ożywienie inwestycyjne w zasięgu ich bezpośredniego oddziaływania, ale także i pośrednio promieniowało na całą gminę. Na przykład w przypadku projektu Nr PL 9207/06/04/L-015 dotyczącego wykonania ciśnieniowej kanalizacji sanitarnej Zieleniec – Duszniki Źródło – jego oddanie do użytku odblokowało możliwość nowych inwestycji wrecz na terenie całej miejscowości (osrodku sportów zimowych), na które wcześniej nie można było uzyskać zezwolenia ze względu na brak możliwości oczyszczania ścieków.

Biorąc powyższe pod uwagę można przypuszczać, że łączny efekt (bezpośredni i pośredni) realizacji MPI, mierzony wzrostem zatrudnienia w całym regionie, wielokrotnie przewyższa przyrost zatrudnienia w bezpośrednim otoczeniu MPI – szacunkowo określony w prezentowanym badaniu.

5.3.2. W skali mikro (gmina)

Analiza rynku pracy w gminach, w których zlokalizowane zostały MPI wskazuje, że na tle systematycznego spadku zatrudnienia w województwach objętych Programem, w gminach tych spadki bezrobocia były z reguły podobne, a w wielu przypadkach – znacznie wyższe. Wskazuje to – zwłaszcza wobec wyraźnego załamania się koniunktury gospodarczej w 1998 r. - iż te właśnie gminy wydają się wykazywać nieco większą, niż pozostałe, odporność na bezrobocie. Poniżej przedstawiono charakterystykę wpływu Programu na spadek bezrobocia w gminach objętych dofinansowaniem.

5.3.2.1. Woj. katowickie

Restrukturyzacja przemysłu ciężkiego spowodowała masowe zwolnienia w tym sektorze gospodarki, a także ograniczenie zatrudnienia w szeroko pojętej infrastrukturze towarzyszącej. Skale tego zjawiska najlepiej widac w tabeli 5.3.3. Pomimo spadku bezrobocia w całym regionie, ze względu na redukcje zatrudnienia w przemyśle ciężkim następował on

wolniej w większości gmin objętych programem. Z tego względu najwięcej środków pomocowych przeznaczono w tym regionie na tworzenie infrastruktury instytucjonalnej (inkubatory przedsiębiorczości, ośrodki promocji przedsiębiorczości, ośrodki szkoleniowe), aby wspomóc tworzenie nowych miejsc pracy poza przemysłem ciężkim.

Dynamikę bezrobocia w okresie 1994-1998 w rejonach, w których zlokalizowane zostały MPI w regionie katowickim przedstawia tab. 5.3.3. i 5.3.4.

Tabela 5.3.3. Liczba bezrobotnych

	1994	1995	1996	1997
Bedzin	3 885	3 038	2 658	1 922
Bierun	786	634	559	350
Gliwice	8 399	6 501	6 390	4 654
Ruda Śląska	6 339	5 104	4 642	3 372
Rydultowy	658	739	639	432
Sosnowiec	13 479	11 966	10 935	8 006
Tychy	7 226	6 267	5 015	3 235
Zabrze	8 639	8 409	7 900	6 283
Trzebinia	1 787	1 569	1 267	843
Bobrowniki	367	314	274	236
Swierklany	262	276	230	145
Region ogółem	172 184	151 371	138 658	103 720

Tabela 5.3.4. Stopa bezrobocia

	1994	1995	1996	1997
Bedzin	10,1%	7,8%	6,9%	5,0%
Bierun	5,8%	4,7%	4,1%	2,5%
Gliwice	6,2%	4,8%	4,7%	3,4%
Ruda Śląska	6,1%	4,9%	4,5%	3,3%
Rydultowy	4,4%	5,0%	4,3%	2,9%
Sosnowiec	8,6%	7,6%	6,9%	5,1%
Tychy	8,9%	7,7%	6,1%	3,9%
Zabrze	6,8%	6,7%	6,3%	5,0%
Trzebinia	15,3%	13,4%	10,8%	7,1%
Bobrowniki	5,4%	4,6%	4,0%	3,5%
Swierklany	4,3%	4,5%	3,7%	2,3%
Region ogółem	10,4%	6,3%	5,7%	4,2%

Dynamikę wzrostu zatrudnienia w rejonach objętych MPI przedstawia tab. 5.3.5

Tabela 5.3.5. Przyrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na terenie oddziaływania MPI

Gminy objete Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Bedzin	*	9	21	0	18
Bierun	*	5	0	4	7
Gliwice Inkubator	*	0	0	50	22
Ruda Slaska	*	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Rydultowy	*	0	50	150	50
Sosnowiec	*	0	0	100	200
Tychy Inkubator	*	0	77	19	4
Zabrze	*	13	12	0	16
Trzebinia	*	8	6	15	19
Bobrowniki	*	b.d.	b.d.	b.d.	0
Swierklany	*	b.d.	b.d.	8	0
Region ogółem	*	35	166	346	336

5.3.2.2. Woj. łódzkie

W związku z transformacja polskiej gospodarki oraz utrata rynków wschodnich doszło w aglomeracji łódzkiej do zalamania sie przemyslu lekkiego. Upadek wielu zakladów włókienniczych doprowadzil do masowych zwolnien i drastycznego wzrostu bezrobocia (szczególnie wśród kobiet). Skale tego zjawiska obrazuje tab. 5.3.6.

Tabela 5.3.6. Liczba bezrobotnych

	1994		1995		1996		1997		1998	
	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
Lódz	79 886	38 333	68 528	36 687	56 599	31 893	37 835	21 086	36 195	19 864
Ozorków	1 873	811	2 042	880	2 126	1 010	1 145	476	1 529	662
Rzgów	413	196	397	199	371	196	248	131	307	169
Konstantynów	1 229	603	1 251	656	1 288	711	774	410	934	504
Nowosolna	171	62	153	56	152	59	117	40	109	53
Głowno	367	169	416	166	366	149	296	114	1 501	767
Region ogółem	102 139	49 190	89 817	47 595	77 988	43 420	51 148	28 143	51 722	27 852

Tabela. 5.3.7. Stopa bezrobocia

	1994	1995	1996	1997	1998
Lódz	15,8%	13,6%	11,2%	7,5%	7,2%
Ozorków	14,3%	15,5%	16,0%	8,6%	11,4%
Rzgów	8,8%	8,3%	7,6%	5,0%	6,1%
Konstantynów	11,6%	11,6%	11,9%	7,1%	8,5%
Nowosolna	12,3%	10,8%	10,6%	8,1%	7,4%
Głowno	17,6%	17,2%	18,1%	16,4%	15,5%
Region ogółem	19,5%	13,2%	11,4%	7,5%	7,5%

Ze względu na potrzeby stworzenia nowych miejsc pracy oraz ze względu na znaczny odsetek ludności miejskiej w regionie łódzkim najwięcej środków przeznaczono na tworzenie inkubatorów i centrów promocji biznesu, jako instytucji bezpośrednio wspomagających nowo powstające przedsiębiorstwa, zwłaszcza małe i średnie.

Dynamikę zatrudnienia w rejonach objętych MPI przedstawia tab. 5.3.8.

Tabela 5.3.8. Przyrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na terenie oddziaływania MPI

Gminy objęte Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Łódź – Inkubator	*	*	14	39	25
Głowno	*	34	0	16	15
Ozorków	*	15	0	24	0
Konstantynów	*	17	0	34	1
Ozorków – Inkubator	*	67	41	31	36
Rzgów – Centrum Targowe	*		5 000	0	0
Nowosolna	*	20	4	17	8
Region ogółem	*	153	5 045	122	60

Na szczególną uwagę zasługuje projekt w Rzgowie, gdzie w wyniku uruchomienia Centrum Handlowego powstało bardzo wiele stoisk handlowych dających zatrudnienie 5000 nowych pracowników.

5.3.2.3. Woj. olsztyńskie

Nasilenie problemów bezrobocia w województwie olsztyńskim (głównie na wsi) związane było z upadkiem Państwowych Gospodarstw Rolnych i znikomymi możliwościami zatrudnienia ich dotychczasowych pracowników w innych zakładach pracy. Skale tego zjawiska przedstawia tabela 4.1.

Dynamikę bezrobocia w okresie 1994-1998 w rejonach, w których zlokalizowane zostały MPI w regionie olsztyńskim przedstawiają tab. 5.3.9. i 5.3.10.

Tabela 5.3.9. Liczba bezrobotnych

Gminy objęte Programem	1994	1995	1996	1997
Ketrzyn	3 487	3 453	3 074	2 260
Dywity	712	686	652	519

Ilawa	3 525	2 834	2 571	1 990
Nidzica	3 169	2 643	2 174	1 405
Olsztyn	14 440	13 214	11 796	7 877
Stawiguda	494	500	470	331
Bisztynek	1 335	1 318	1 148	893
Region ogółem	95 889	90 858	81 070	61 407

Tabela 5.3.10. Stopa bezrobocia

Gminy objete Programem	1994	1995	1996	1997
Ketrzyn	27,7%	19,2%	16,9%	12,3%
Dywity	16,6%	16,1%	15,2%	10,2%
Ilawa	21,0%	14,4%	12,8%	9,7%
Nidzica	24,9%	20,5%	16,6%	10,6%
Olsztyn	13,8%	12,5%	11,0%	7,3%
Stawiguda	17,9%	17,7%	22,0%	11,2%
Bisztynek	30,2%	29,8%	26,0%	20,3%
Region ogółem	27,2%	20,0%	17,7%	13,2%

Dynamike zatrudnienia w rejonach objętych MPI przedstawia tab. 5.3.11.

Tabela 5.3.11. Przyrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na terenie oddziaływania MPI

Gminy objete Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Ketrzyn	*	0	0	9	0
Dywity	*	35	35	40	60
Ilawa	*	9	1	18	5
Nidzica	*	23	17	64	1
Olsztyn – Inkubator	*	0	0	65	13
Stawiguda	*	0	0	0	0
Bisztynek	*	0	0	5	0
Region ogółem		67	54	200	79

5.3.2.4. Woj. rzeszowskie

Poziom bezrobocia w gminach- beneficjentach Programu w latach 1994 – 1998 przedstawia tabela 5.3.12.

Tabela 5.3.12. Stopa bezrobocia

Gmina	1994	1995	1996	1997	1998
Bialobrzegi	12,0	12,0	13,0	13,0	14,0
Cmolas	23,0	23,0	19,5	19,0	18,0

Czermin	14,2	13,5	14,0	11,0	10,8
Czarna	20,0	18,0	17,8	16,2	11,0
Krasne	7,8	7,3	6,9	5,2	5,0
Mielec	19,8	19,2	16,4	13,2	11,6
Nowa Sarzyna	20,0	21,0	18,7	16,2	15,0
Przeclaw	15,3	16,0	14,8	13,2	13,0
Rakszawa	19,0	19,8	17,3	17,5	17,5
Sokolów Mlp	15,2	16,0	14,8	14,0	13,1
Trzebownisko	14,0	13,0	13,0	11,0	10,0
Tyczyn	11,0	10,2	8,7	6,5	5,2
Wisniowa	10,9	11,2	10,3	10,3	10,0
Region ogółem	17,8	15,8	14,0	11,3	11,1

Przyrost zatrudnienia w rejonach objętych MPI przedstawia tab. 5.3.13.

Tabela 5.3.13. Przyrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na terenie oddziaływania MPI

Gminy objęte Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Białobrzegi	*	-2	-18	-2	22
Cmolas	*	18	-17	-11	9
Czermin	*	54	-95	10	-2
Czarna	*	3	13	-24	-9
Krasne	*	120	-84	146	-102
Mielec-inkubator	*	-8	-33	37	2
Nowa Sarzyna	*	61	42	-77	14
Przeclaw	*	-7	19	82	-41
Rakszawa	*	9	24	40	-101
Sokolów Mlp	*	16	53	44	-2
Trzebownisko	*	144	50	-144	-42
Tyczyn	*	48	33	66	-70
Wisniowa	*	4	-12	0	3
Region ogółem	*	460	-25	167	-319

5.3.2.5. Woj. suwalskie

Dawne województwo suwalskie jest regionem Polski zaliczanym do tzw „Polski B”. Oznacza to, że poziom rozwoju gospodarczego i standard cywilizacyjny plasuje ten obszar poniżej przeciętnych krajowych. Region ma charakter rolniczo - przemysłowy. W znacznej części czynnikiem decydującym o stanie ekonomicznym niektórych gmin jest turystyka i związana z nią działalność gospodarcza. A zatem gospodarka w Suwalskiem, w zdecydowanej większości charakteryzuje się zdecydowanymi wahaniami sezonowymi.

Obszar byłego województwa suwalskiego charakteryzuje się relatywnie wysokim wskaźnikiem rejestrowanego bezrobocia i poważnym, aczkolwiek nieprecyzyjnie skwantyfikowanym bezrobociem utajonym na wsi, zwłaszcza w rejonach, w których zostały zlikwidowane wielkie Państwowe Gospodarstwa Rolne.

Poziom bezrobocia w gminach- beneficjentach Programu w latach 1994 – 1998 przedstawia tabela 5.3.14 i 5.3.15.

Tabela 5.3.14. Liczba bezrobotnych

	1994		1995		1996		1997		1 998	
	Ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety	ogółem	w tym kobiety
Szypliszki	326	143	286	133	225	128	163	98	bd	bd
Suwalki	7 566	4 042	6 693	3 814	5 543	3 636	3 438	2 313	bd	bd
Augustów	2 987	1 492	3 000	1 541	2 716	1 426	2 144	1 191	bd	bd
Olecko	2 782	1 473	2 470	1 377	2 345	1 390	1 834	1 178	bd	bd
Elk	6 412	3 288	6 326	3 407	6 367	3 572	5 637	3 217	bd	bd
Gizycko	5 259	686	4 536	2 548	3 874	2 236	2 912	1 791	bd	bd
Wegorzewo	2 520	1 215	2 217	1 091	2 273	1 122	1 828	958	bd	bd
Wieliczki	491	215	437	216	401	215	347	206	bd	bd
SELMENT (Wizajny, Rutka Tartak, Szypliszki, Jeleniewo, Przyrosł)	1 104	484	1 054	612	846	459	634	509	bd	bd
Województwo suwalskie	62 599	30 977	59 982	30 737	53 643	29 613	45 244	25 414	42 766	23 583

Tabela 5.3.15. Stopa bezrobocia

	1994	1995	1996	1997
Szypliszki	14,99%	13,11%	10,27%	7,31%
Suwałki	20,11%	17,49%	14,24%	8,67%
Augustów	17,60%	17,56%	15,56%	12,14%
Olecko	29,12%	25,87%	24,27%	18,79%
Elk	20,61%	20,07%	19,84%	17,25%
Gizycko	29,14%	24,80%	28,83%	15,27%
Wegorzewo	34,25%	29,98%	28,05%	24,05%
Wieliczki	25,81%	22,84%	21,06%	18,30%
SELMENT (Wizajny, Rutka Tartak, Szypliszki, Jeleniewo, Przyrosł)	13,35%	20,09%	10,29%	7,67%
Województwo suwalskie	28,50%	21,99%	19,47%	16,26%

Dynamike zatrudnienia w regionach objetych MPI przedstawia tabela 5.3.16

Tabela 5.3.16. Przyrost zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na terenie oddziaływania MPI

L.p.	Nazwa Projektu	Oznaczenie Projektu	Ilość nowych miejsc pracy	
			Stale miejsca pracy	Sezonowe miejsca pracy
1	Budynek usługowy (na przejściu granicznym Budzisko).	06/L-006	40	-
2	Kontynuacja uzbrojenia osiedla warsztatów rzemieślniczych „Papiernia”.	06/L-010	100	-
3	Infrastruktura techniczna w ul. Arnikowej z uzbrojeniem pod zakłady produkcyjno usługowe.	06/L-011	bd	-
4	Budowa kolektora sanitarnego i wodociągu w ul. Zarzeczce.	06/L-012	-	ok. 10
5	Budowa kolektora sanitarnego do dzielnicy Lipowiec	06/L-013	-	ok. 15
6	Uzbrojenie terenu aktywności gospodarczej budownictwa przemysłowo- składowego przy szosie do Wieliczek.	06/L-014	30	-
7	Wykonanie uzbrojenia technicznego terenów przy ul. Produkcyjnej w Olecku.	06/L-017	25	-
8	Uzbrojenie półwyspu u ujścia rzeki Elk w Elku, pod usługi turystyczne.	06/L-020	8	30
9	Uzbrojenie terenu usługowo przemysłowego w Gizycku.	06/L-021	23	-
10	Wyposażenie w infrastrukturę techniczną terenów przyległych do ul. Luczanskiej w Wegorzewie.	06/L-022	7	-
11	Uzbrojenie terenu wsi Krupin i Markowskie w sieć wodociągowa.	06/L-025	5	-
12	Małe infrastruktury turystyczne.	06/L-029	100	-
13	Rozbudowa centrali telefonicznej dla potrzeb	06/L-035	30	30

	miejscowosci turystyczno wypoczynkowych gminy Elk.			
14	Budowa dróg dojazdowych strefy przemysłowej Zatorze w Elku.	06/L-041	40	-

5.3.2.5. Woj. walbrzyskie

Analiza rynku pracy w gminach, w których zlokalizowane zostały MPI, na tle tendencji ogólnych, wskazuje, że sytuacja ogólna w tych gminach kształtowała się w sposób podobny, jak w całym województwie (zob. tab. 5.3.17).

Tabela 5.3.17. Liczba pracujących

	1994	1995	1996	1997	1998
Region ogółem	169 175	167 403	163 273	161 955	156 478
Walbrzych	38 903	36 819	35 444	34 791	34 246
Duszniki Zdrój	1 685	2 106	2 091	1 964	1 882
Kłodzko	9 062	8 855	8 689	8 856	8 689
Kudowa Zdrój	2 150	2 210	2 444	2 477	2 475
Polanica Zdrój	2559	1 938	1844	1963	1 978
Swidnica	18 928	19 401	19 506	19 259	18 305
Szczytna	1 291	1 367	1 288	1 360	1 271
Lewin Kłodzki	339	240	213	246	202
Walim	707	739	716	749	701

Dane przedstawione w tablicach 5.3.18. i 5.3.19. wskazuje na spadek rejestrowanego poziomu bezrobocia w regionie. Tłumaczy się to jednak prawdopodobnie wzrostem bezrobocia ukrytego. Wylaczenie Miasta Walbrzycha, w którym sytuacja na rynku pracy była dużo korzystniejsza niż w reszcie regionu, powoduje, zmniejszenie wskaźnika spadku liczby bezrobotnych ogółem w województwie z 52,53% do 41,31%.

Tabela 5.3.18. Liczba bezrobotnych

	1994		1995		1996		1997		Spadek bezrobocia w %	
	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety	Ogółem	w tym kobiety
Województwo	87 240	45 296	76 014	40 901	65 314	37 642	49 751	29 506	42,97%	34,86%
Walbrzych	12 928	7 506	9 744	5 606	8 925	5 625	6 137	3 819	52,53%	49,12%
Duszniki Zdrój	765	417	591	304	460	246	415	275	45,75%	34,05%
Kłodzko	4 450	2 333	4 288	2 305	3 246	1 953	2 685	1 610	39,66%	30,99%
Kudowa Zdrój	1 689	932	1 833	925	1 463	811	1 139	659	32,56%	29,29%
Polanica Zdrój	909	429	1 060	520	699	388	707	374	22,22%	12,82%
Swidnica	6 626	3 591	4 886	2 959	3 969	2 532	2 869	1 984	56,70%	44,75%
Szczytna	963	520	937	420	817	491	662	380	31,26%	26,92%
Lewin Kłodzki	285	133	337	171	275	132	220	100	22,81%	24,81%
Walim	775	454	710	386	697	388	610	338	21,29%	25,55%

Tabela 5.3.19. Wskaznik bezrobocia

	1994	1995	1996	1997
Województwo	20,0%	17,3%	14,8%	9,1%
Walbrzych	15,2%	11,5%	10,5%	7,3%
Duszniki Zdrój	22,2%	17,1%	13,3%	12,0%
Kłodzko	24,0%	22,6%	17,0%	14,1%
Kudowa Zdrój	26,7%	28,6%	22,8%	17,5%
Polanica Zdrój	20,5%	23,4%	15,5%	15,5%
Swidnica	16,5%	12,2%	9,8%	7,0%
Szczytna	20,7%	20,0%	17,0%	13,7%
Lewin Kłodzki	23,0%	26,9%	22,1%	18,1%
Walim	22,5%	20,7%	19,5%	17,5%

Tabela 5.3.20. Oszacowanie przyrostu zatrudnienia w przedsiębiorstwach działających na obszarze oddziaływania MPI

	1994	1995	1996	1997	1998
Województwo		10	113	40	160
Walbrzych	-	-	100	30	10
Duszniki Zdrój	-	-	-	10	30
Kłodzko	-	-	-	-	50
Kudowa Zdrój	-	-	-	-	-
Polanica Zdrój	-	-	-	-	-
Swidnica	-	-	-		70
Szczytna	-	10	5	-	-
Lewin Kłodzki	-	-	-	-	-
Walim	-	-	8	-	-

Analiza tendencji ogólnej w zakresie zatrudnienia, dotyczącej poszczególnych gmin na tle tendencji w rejonach, w których zlokalizowane zostały MPI wskazuje wyraźnie na korzystny wpływ tych projektów na aktywizację zawodową ludności. Dynamika zatrudnienia w tych rejonach jest wyraźnie wyższa, aniżeli w całym regionie. Jest uzasadnione

twierdzenie, że MPI miały swój udział w tej relatywnie wyższej dynamice korzystnych przemian.

5.4. WPŁYW PROGRAMU NA AKTYWIZACJE GOSPODARCZA SPOLECZNOŚCI LOKALNYCH I CAŁEGO REGIONU

5.4.1. Ocena ogólna

Podstawowym celem operacyjnym Programu w części dotyczącej MPI było oddziaływanie - poprzez poprawę infrastruktury działalności gospodarczej w wytypowanych regionach - na aktywizację gospodarczą społeczności lokalnych wyrażającą się tworzeniem nowych małych i średnich przedsiębiorstw.

Osiągnięcie tego celu następować miało w drodze realizacji MPI podporządkowanych następującym wytycznym:

- Przyspieszenie i wzmocnienie rozwoju dziedzin, które stanowiłyby alternatywę dla dotychczasowych rodzajów działalności gospodarczej dotkniętych głębokim kryzysem
- Obniżenie "progów wejścia" dla nowo tworzonych przedsiębiorstw poprzez uzbrajanie terenów w strefach rozwoju gospodarczego gmin, inwestycje komunalne oraz inkubatory
- Pobudzenie inicjatyw lokalnych dodatkowym strumieniem środków finansowych pochodzących z zewnątrz
- Udzielenie wsparcia polityce gospodarczej rządu w zakresie stymulowania rozwoju MSP

5.4.1.1. Wpływ MPI na przyspieszenie rozwoju dziedzin, które stanowiłyby alternatywę dla dotychczasowych dotkniętych kryzysem rodzajów działalności

Troskę o dobór projektów w zgodzie z tym priorytetem widac wyraźnie zwłaszcza w przypadku województw walbrzyskiego i suwalskiego (akcent na rozwój gospodarki turystycznej) oraz województwa rzeszowskiego (akcent na wielofunkcyjny rozwój wsi).

W przypadku województwa łódzkiego, oprócz projektów zorientowanych na tworzenie alternatywnych form działalności gospodarczej, zastosowano także nowoczesne instrumenty mające na celu wsparcie tradycyjnej gałęzi gospodarczej - przemysłu lekkiego (centrum mody i promocji w Łodzi).

5.4.1.2. Wpływ MPI na obniżenie "progów wejścia" dla nowo tworzonego przedsiębiorstw

Dane zawarte w tab. 4.2. pozwalają stwierdzić, że uzbrojenie w infrastrukturę komunalną w województwach katowickim i łódzkim było powyżej przeciętnej krajowej (choć jednocześnie wiadomo, że jest ona tam bardzo zdekapitalizowana, zwłaszcza w katowickim), w województwach olsztyńskim i walbrzyskim - na poziomie zbliżonym do średniej krajowej, a w województwach suwalskim i rzeszowskim - poniżej średniej krajowej.

Uzbrajanie terenów pod strefy rozwoju gospodarczego, inwestycje „sieciowe”, inkubatory przedsiębiorczości - stanowiły dla nowo tworzonego firm korzystających z tych instalacji istotne ułatwienie na starcie ich działalności.

Większość projektów zrealizowanych w ramach programu STRUDER niewątpliwie przyczyniło się do poprawy warunków funkcjonowania przedsiębiorstw poprzez obniżenie kosztów, co wyraziło się w nowo powstałych przedsiębiorstwach oraz miejscach pracy. W kilku przypadkach liczba przyciągniętych inwestorów była jednak mniejsza od oczekiwanej. Wymienić tu można projekt PL 9207/06/06/L-014 "Uzbrojenie terenu aktywności gospodarczej budownictwa przemysłowo-składowego przy szosie do Wieliczek w woj. suwalskim", który nie zachęcił na razie przedsiębiorców do lokalizowania tam działalności gospodarczej oraz Projekt PL 9207/06/04/L-007 "Walbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości", który nie przyciągnął oczekiwanej liczby nowo tworzonego firm.

Dynamikę powstawania MSP na terenach objętych oddziaływaniem MPI przedstawia tab. 5.4.1. Dane w nich zawarte wskazują, że inicjatywy założycielskie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw ze strony prywatnych przedsiębiorców na terenach objętych oddziaływaniem MPI były ożywione.

Tabela 5.4.1. Oszacowanie przyrostu liczby małych i średnich przedsiębiorstw pod bezpośrednim wpływem realizacji MPI⁴

	1994	1995	1996	1997	1998
Woj. walbrzyskie	*	4	5	56	30
Woj. katowickie	*	13	25	34	42
Woj. łódzkie	*	25	29	67	56
Woj. olsztyńskie	*	20	19	62	27
Woj. rzeszowskie	*	111	43	65	-59

Woj. suwalskie	*	b.d.	b.d.	b.d.	69
----------------	---	------	------	------	----

5.4.1.3. Wpływ MPI na pobudzenie inicjatyw lokalnych dodatkowym strumieniem środków finansowych pochodzących z zewnątrz

Stymulacja ta była znacznie silniej odczuwana w gminach mniejszych (zwłaszcza wiejskich), aniżeli w większych (zwłaszcza w dużych miastach). Jest to zrozumiałe, bowiem stosunkowo niewielkie środki pomocowe Programu "roztopiały się" w budżetach wielkich miast (takich, jak np. Zabrze, Gliwice czy Walbrzych), podczas gdy w budżetach niewielkich gmin stanowiły one istotną pozycję. W dużych aglomeracjach trudniej też było zidentyfikować społeczności lokalne identyfikujące się emocjonalnie z projektem.

Zastrzeżenie powyższe nie oznacza oczywiście, że i efekty MPI w dużych miastach były gorsze niż w małych. Wydaje się jednak, że znaczna rola w takich przypadkach odgrywa skoordynowanie różnych działań i inicjatyw wokół realizacji wspólnej koncepcji. Przykładem takiej udanej koordynacji jest miasto Mielec, gdzie "spotkało się" i zostało z dobrym skutkiem powiązanych wiele programów pomocowych.

Udział środków Programu w relacji do wydatków budżetów gminnych i miejskich w województwie objętych programem był oczywiście niewielki. Jednak wsparcie finansowe Programu rozpatrywane na poziomie odpowiednich wycinków planów budżetowych poszczególnych gmin było co najmniej odczuwalne a często decydowało o podjęciu realizacji poszczególnych MPI i wprowadzeniu zadań z tym związanych do budżetów lokalnych. Wykazano w szczególności, że w przypadku inwestycji "sieciowych" (drogowych, gazowych, wodociagowych, sanitarnych, telefonicznych) wydatki na inwestycje realizowane w ramach Programu stanowiły znaczącą pozycję w odpowiednich działach budżetów lokalnych, pokrywając w okresie realizacji MPI często ponad 50%, a niekiedy nawet i 100% wydatków budżetu lokalnego w danym dziale.

5.4.1.3.1 Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. katowickiego

Dynamikę powstawania MSP w województwie katowickim przedstawia tab. 5.4.2, a dynamikę przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem MPI – tab. 5.4.3. Analiza danych zawartych w tablicach wskazuje, że przedsięwzięcia podjęte w ramach MPI miały

znaczący wpływ na rozwój prywatnej przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem tych projektów.

Tabela 5.4.2. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON

	1994	1995	1996	1997	1998	1998/1994
Bedzin	4 730	4 872	4 490	4 906	5 361	113,33%
Bierun	831	902	928	1 007	1 148	138,15%
Gliwice	14 112	13 596	14 186	15 298	17 133	121,41%
Ruda Slaska	6 866	6 828	6 892	7 333	7 825	113,97%
Rydultowy	862	927	897	948	1 100	127,61%
Sosnowiec	15 384	17 317	18 442	19 511	20 757	134,93%
Tychy	9 686	9 700	9 354	10 307	11 150	115,11%
Zabrze	9 752	10 592	10 787	11 114	11 151	114,35%
Trzebinia	1 021	955	1 167	1 306	1 506	147,50%
Bobrowniki	542	579	649	737	800	147,60%
Swierklany	439	493	523	606	622	141,69%
Region ogółem	214 150	227 773	235 725	251 188	269 703	125,94%

Tabela 5.4.3. Przyrost małych i średnich przedsiębiorstw w rejonie oddziaływania MPI

GMINY OBJETE PROGRAME M	1994	1995	1996	1997	1998
Bedzin	*	3	7	0	8
Bierun	*	1	0	1	2
Gliwice – Inkubator	*	0	0	15	8
Ruda Slaska	*	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
Rydultowy	*	b.d.	b.d.	b.d.	6
Sosnowiec	*	0	0	7	8
Tychy – Inkubator	*	0	15	5	3
Zabrze	*	2	2	0	4
Trzebinia	*	7	1	4	3
Bobrowniki	*	b.d.	b.d.	b.d.	0
Swierklany	*	b.d.	b.d.	2	0
Region ogółem	*	13	25	34	42

5.4.1.3.2. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. łódzkiego

Dynamikę powstawania MSP w województwie łódzkim przedstawia tab. 5.4.4, zaś dynamikę przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem MPI – tab. 5.4.5. Analiza

danych zawartych w tablicach wskazuje, że przedsięwzięcia podjęte w ramach MPI miały znaczący wpływ na rozwój prywatnej przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem tych projektów.

Tabela 5.4.4. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON

	1994	1995	1996	1997	1998	1998/1994
Lódz	72 626	60 854	67 810	71 738	75 893	104%
Ozorków	1 210	1 003	1 070	1 162	1 224	101%
Rzgów	899	746	948	1 025	1 071	119%
Konstantynów	1 486	1 241	1 333	1 387	1 453	98%
Nowosolna	183	126	154	166	190	104%
Głowno	1 019	927	1 071	1 155	1 251	123%
Region ogółem	94 889	80 315	88 989	94 589	100 185	106%

Tabela 5.4.5. Przyrost małych i średnich przedsiębiorstw w rejonie objętym MPI

Gminy objęte Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Lódz – Inkubator	*		4	13	5
Głowno	*	7	0	3	7
Ozorków	*	0	0	8	2
Konstantynów	*	2*		9	3
Ozorków – Inkubator	*	13	20	29	31
Rzgów – Centra Targowe	*	0	2	0	3
Nowosolna	*	3	3	5	5
Region ogółem	*	25	29	67	56

5.4.1.3.3. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. olsztyńskiego

Dynamikę powstawania MSP w województwie olsztyńskim przedstawia tab. 5.4.6, zaś dynamikę przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem MPI – tab. 5.4.7. Analiza danych zawartych w tablicach wskazuje, że przedsięwzięcia podjęte w ramach MPI miały znaczący wpływ na rozwój prywatnej przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem tych projektów.

Tabela 5.4.6. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON

Gminy objete Programem	1994	1995	1996	1997	1998	1998/1994
Ketrzyn	1 797	1 902	1 569	1 815	2 192	122%
Dywity	434	370	452	542	573	132%
Ilawa	2 778	2 765	1 744	2 006	2 265	82%
Nidzica	1 035	1 064	833	970	1 114	108%
Olsztyn	16 627	18 468	17 793	18 333	18 254	110%
Stawiguda	306	279	319	351	369	121%
Bisztynek	136	90	113	116	127	93%
Region ogółem	41 683	44 016	42 681	42 681	47 178	113%

Tabela 5.4.7. Przyrost małych i średnich przedsiębiorstw w rejonie objętym MPI

Gminy objete Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Ketrzyn	*	0	0	2	-3
Dywity	*	13	15	20	25
Ilawa	*	1	0	2	1
Nidzica	*	6	4	15	3
Olsztyn	*	0	0	22	3
Inkubator					
Stawiguda	*	0	0	0	0
Bisztynek	*	0	0	1	-2
Region ogółem	*	20	19	62	27

5.4.1.3.4 Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. rzeszowskiego

Dynamikę powstawania małych i średnich przedsiębiorstw w gminach- beneficjentach Programu Phare – STRUDER objętych badaniami, obrazuje tabela 5.4.8 i 5.4.9:

Tabela 5.4.8. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON

	1994	1995	1996	1997	1998
Białobrzegi	185	177	220	261	289
Cmolas	140	100	122	152	186
Czermin	131	101	180	189	206
Krasne	678	672	770	780	896
Mielec	2992	2 865	4 022	4 353	4 561
Nowa Sarzyna	326	192	272	271	307
Przeclaw	182	136	223	266	297
Rakszawa	197	179	242	269	286
Sokolów Mlp	253	164	228	246	289

Trzebowniko	637	614		774	847
Tyczyn	143	113	351	399	457
Wisniowa	216	146	235	290	290

Tabela 5.4.9. Oszacowanie przyrostu MSP w obszarach objetych MPI

Gmina/lata	1994	1995	1996	1997	1998
Bialobrzegi	*	2	1	2	7
Cmolas	*	5	(1)	(1)	3
Czarna	*	12	-18	3	0
Czermin	*	1	4	-5	-2
Krasne	*	27	-10	38	-21
Mielec-inkubator	*	-1	-6	9	1
Nowa Sarzyna	*	13	12	-16	4
Przeclaw	*	-1	5	20	-9
Rakszawa	*	3	8	11	-23
Sokolów Mlp.	*	4	14	12	1
Trzebowniko	*	34	25	-26	-6
Tyczyn	*	11	11	18	(15)
Wisniowa	*	1	-2	0	1
Region ogółem	*	111	43	65	(59)

Analiza danych zawartych w tablicy 5.4.9 wykazuje, że przedsięwzięcia podjęte w ramach MPI miały znaczący wpływ na rozwój przedsiębiorczości w województwie i gminach – beneficjentach Programu Phare STRUDER. W gminach tych nastąpiła znaczna dywersyfikacja zarówno w strefie produkcji jak i usług, co daje nadzieje na możliwość tworzenia w przyszłości nowych miejsc pracy poza rolnictwem.

5.4.1.3.5. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. suwalskiego

Dynamikę powstawania MSP w województwie suwalskim przedstawia tab. 5.4.10, zaś dynamikę przedsiębiorczości na terenach objetych oddziaływaniem MPI – tab. 5.4.11. Analiza danych zawartych w tablicach wskazuje, że przedsięwzięcia podjęte w ramach MPI miały znaczący wpływ na rozwój prywatnej przedsiębiorczości na terenach objetych oddziaływaniem tych projektów.

Tabela 5.4.10. Jednostki zarejestrowane w systemie REGON

	1994	1995	1996	1997	1998
Szypliszki	58	66	94	120	149
Suwalki	3 756	3 419	4 798	5 638	6 259
Augustów	1 691	1 261	1 824	2 043	2 218
Olecko	753	639	974	1 139	1 259
Elk	2 809	2 396	3 093	3 776	4 252
Gizycko	2 000	1 425	1 950	2 326	2 835
Wegorzewo	118	118	115	141	192
Wieliczki	72	45	73	94	112
SELEMENT (Wizajny, Rutka Tartak, Szypliszki, Jeleniewo, Przyrosł)	264	257	343	414	498
Razem region	11 521	9 626	13 264	15 691	17 774

Tabela 5.4.11. Przyrost małych i średnich przedsiębiorstw w rejonie oddziaływania MPI

Projekt	Oznaczenie projektu	Ilość powstałych MiSP
Budynek usługowy (na przejściu granicznym Budzisko).	06/L-006	5
Kontynuacja uzbrojenia osiedla warsztatów rzemieślniczych „Papiernia”.	06/L-010	11
Infrastruktura techniczna w ul. Arnikowej z uzbrojeniem pod zakłady produkcyjno usługowe.	06/L-011	3
Budowa kolektora sanitarnego i wodociągu w ul. Zarzecze.	06/L-012	3
Budowa kolektora sanitarnego do dzielnicy Lipowiec	06/L-013	13
Uzbrojenie terenu aktywności gospodarczej budownictwa przemysłowo- składowego przy szosie do Wieliczek.	06/L-014	2
Wykonanie uzbrojenia technicznego terenów przy ul. Produkcyjnej w Olecku.	06/L-017	6
Uzbrojenie półwyspu u ujścia rzeki Elk w Elku, pod usługi turystyczne.	06/L-020	2
Uzbrojenie terenu usługowo przemysłowego w Gizycku.	06/L-021	1
Wyposażenie w infrastrukturę techniczną terenów przyległych do ul. Luczanskiej w Wegorzewie.	06/L-022	5
Uzbrojenie terenu wsi Krupin i Markowskie w sieć wodociągowa.	06/L-025	6
Małe infrastruktury turystyczne.	06/L-029	kilka sezonowych barów, małych moteli i stacji benzynowych
Rozbudowa centrali telefonicznej dla potrzeb miejscowości turystyczno wypoczynkowych gminy Elk.	06/L-035	5

Budowa dróg dojazdowych strefy przemysłowej Zatorze w Elku.	06/L-041	7
---	----------	---

5.4.1.3.6. Wpływ MPI na rozwój małych i średnich przedsiębiorstw woj. walbrzyskiego

Ogólna dynamika powstawania MSP w województwie walbrzyskim i dynamika przedsiębiorczości na terenach objętych oddziaływaniem MPI przedstawia częściowo (tylko dla lat 1996 i 1997) tabela 5.4.12. Dane w niej zawarte wskazują, że inicjatywy założycielskie w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw ze strony prywatnych przedsiębiorców na terenach lokalizacji projektów MSP były ożywione.

Na tym tle rezultaty realizacji Programu, jeśli chodzi o powstawanie nowych MSP bezpośrednio zlokalizowanych na terenie Projektu prezentują się skromnie. W wielu przypadkach jednak, jak np. rozbudowy hali targowo-usługowej w Klodzku realizacja projektu utrwaliła podstawy działania ok. 250 już istniejących wcześniej MSP.

Tabela 5.4.12. Jednostki osób fizycznych zarejestrowane w systemie REGON⁴

	1996	1997
Województwo	32 958	37 989
Walbrzych	6 707	7 518
Duszniki Zdrój	235	301
Kłodzko	2 100	2 644
Kudowa Zdrój	530	684
Polanica Zdrój	417	533
Swidnica	3498	4 003
Szczytna	273	369
Lewin Kłodzki	76	99
Walim	233	265

Tabela 5.4.13. Oszacowanie przyrostu liczby małych i średnich przedsiębiorstw pod bezpośrednim wpływem realizacji MPI

	1994	1995	1996	1997	1998
Walbrzych	-	-	-	-	24

⁴ Dane statystyczne, w prezentowanym poniżej układzie dla niektórych lat nie były publikowane.

Duszniki Zdrój	-	-	-	-	-
Kłodzko	-	-	-	50	-
Kudowa Zdrój	-	-	-	-	-
Polanica Zdrój	-	-	-	-	-
Swidnica	-	-	-	4	6
Szczytna	-	4	5	2	-
Lewin Kłodzki	-	-	-	-	-
Walim	-	-	-	-	-
Razem	-	4	5	56	30

Dane przedstawione w tabeli 5.4.13, podobnie jak w przypadku zatrudnienia, obrazują tylko MSP, które powstały pod bezpośrednim wpływem realizacji projektu i bezpośrednio na jego terenie. Należy jednak wyraźnie zaznaczyć – co zresztą podkreślali wszyscy ankietowani przedstawiciele beneficjentów - że MPI wpłynęły w mniejszym lub większym, ale zawsze dostrzegalnym stopniu, na ożywienie inwestycyjne w zasięgu ich oddziaływania. Na przykład w przypadku budowy kolektora ciśnieniowego, jego oddanie do użytku w rzeczywistości odblokowało możliwość powstawania nowych MSP na terenie całej miejscowości (osrodku sportów zimowych), na lokalizację których nie można było wcześniej uzyskać zezwolenia ze względu na brak możliwości oczyszczania ścieków.

5.5. OCENA WPŁYWU MPI NA POPRAWĘ INFRASTRUKTURY

5.5.1. Uwagi ogólne

Podstawowym celem operacyjnym realizacji MPI było ułatwienie prowadzenia działalności gospodarczej poprzez poprawę infrastruktury komunalnej mającej na celu aktywizację gospodarczą ludności.

Wszystkie inwestycje komunalne zrealizowane w ramach MPI były efektywne, albowiem spowodowały znaczny przyrost ilościowy sieci infrastrukturalnych na terenie gmin objętych Programem. Z reguły były one zlokalizowane w miejscowościach, w których nasycenie infrastruktura komunalna było relatywnie niskie. Dzięki inwestycjom komunalnym zrealizowanym w ramach MPI w wielu przypadkach nastąpiło wyrównanie dysproporcji pomiędzy nasyceniem tych gmin infrastruktura komunalna i stanem przeciętnym w tym zakresie w całym w regionie.

5.5.2. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. katowickiego

Infrastruktura techniczna regionu katowickiego jest silnie zdegradowana, dlatego też duży nacisk przy realizacji Programu został położony na uzbrojenie terenu. Spośród 12 projektów poddanych ocenie, 8 dotyczyło inwestycji w infrastrukturę techniczną.

Znamienny jest przykład Bobrownik, gdzie budowa sieci telekomunikacyjnej wprowadziła gminę w XXI wiek. Realizacja tej inwestycji spowodowała 15-krotny przyrost liczb abonentów na terenie gminy (tab. 5.5.1.).

Tabela 5.5.1. Liczba abonentów

	1994	1995	1996	1997	1998
Bobrowniki	128	112	1 680	2 186	2 380
Region ogółem	440 298	502 593	536 697	623 060	783 839

Inne inwestycje w połączeniu z dalszymi nakładami gmin również znacznie poprawiły stan infrastruktury technicznej w tym regionie.

W Trzebinie w latach 1994 - 1998 długość sieci gazowej wzrosła o 10 % (tab. 5.5.2.).

Tabela 5.5.2. Sieć gazowa – długość w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Trzebinia	75,2	76,1	79,9	80,2	82,6
Region ogółem	8 799	9 300	9 662	10 023	6 720
Polska ogółem	74 595	79 352	83 699	87 544	91 921

W Bedzinie 79 % całkowitego przyrostu sieci kanalizacyjnej w latach 1994-1998 stanowiła inwestycja finansowana przez Phare STRUDER., natomiast w Zabrze - 35 % (tab. 5.5.3.).

Tabela 5.5.3. Sieć kanalizacyjna – długość w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Bedzin	87	83,5	88,8	88,8	90,8
Zabrze	226,7	228,9	230,4	230,4	230,4
Region ogółem	3 496	3 595	3 714	3 908	4 050

Budowa sieci energetycznej w Bieruniu umożliwiła przyłączenie nowych odbiorców (tab.5.5.4.).

Tabela 5.5.4. Siec energetyczna - odbiorcy

	1994	1995	1996	1997
Bierun		1 879	1 943	2 158
Region ogółem		1 374 599	1 380 420	1 382 052

Oceniając celowość realizacji przedmiotowych projektów należy stwierdzić, że wszystkie przyniosły oczekiwane rezultaty. Inkubatory i Centrum Edukacyjne są w pełni wykorzystane. Dla nowych chetnych brakuje w nich miejsca.

Inwestycje wrosły w krajobraz gospodarczy regionu i coraz lepiej dostosowują się do lokalnych potrzeb. Analiza wskazuje także, iż MPI poddane badaniu były z reguły trafnie zlokalizowane. Pozwalały one mianowicie nadrobić samorządowi lokalnemu dystans w zakresie infrastrukturalnym dzielący poszczególne społeczności od średniego poziomu w województwie katowickim

Należy również podkreślić, że wszystkie inwestycje infrastrukturalne są inwestycjami trwałymi i jako takie będą stymulowały rozwój regionu przez długie lata.

Zaslужującym na podkreślenie pozytywnym aspektem realizacji projektów budowy: kanalizacji, wodociągu oraz gazociągu jest efekt ekologiczny. Polega on na zmniejszeniu zanieczyszczenia środowiska naturalnego nieczystościami stałymi (popiół), płynnymi (ścieki sanitarne i przemysłowe), pyłami i substancjami lotnymi powstającymi ze spalania paliw stałych. Jest to szczególnie istotne w województwie zagrożonym katastrofą ekologiczną.

5.5.3. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. łódzkiego

Spśród 8 projektów poddanych ocenie, 5 dotyczyło inwestycji w infrastrukturę techniczną. W wyniku realizacji projektu pod nazwą gazyfikacja miasta Ozorkowa długość sieci gazowej zwiększyła się o 4,2 km. Stanowi to 62 % całkowitego przyrostu sieci gazowej w tym mieście w latach 1994 – 1998 (tab. 5.5.5).

Tabela 5.5.5. Siec gazowa – długość w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Ozorków	6,1	6,1	10,3	10,3	12,9
Region ogółem	1 376	1 465	1 534	1 546	1 325

Dodatkowo dzięki budowie sieci gazowej wzrosła również o 71 liczba podłączeń gazowych prowadzących do budynków mieszkalnych co obrazuje tab. 5.5.6. W latach 1994 –

1997 miasto uzyskało 93 nowe podłączenia gazowe, z czego 85 % powstało w wyniku realizacji inwestycji współfinansowanej z Programu.

Tabela 5.5.6. Połączenia gazowe prowadzące do budynków mieszkalnych

	1994	1995	1996	1997
Ozorków	9	15	86	93
Region ogółem	25458	26762	27744	28747

Licze mieszkańców korzystających z nowo wybudowanej sieci przedstawia tab. 5.5.7. Realizacja przedmiotowej inwestycji pozwoliła na zwiększenie liczby użytkowników sieci o 113 osób, co stanowi 48 % ogółu użytkowników sieci w latach 1994 – 1997.

Tabela 5.5.7. Ludność korzystająca z sieci gazowej

	1994		1995		1996		1997	
	Ilość mieszkań	w % ogółu ludności	ilość mieszkańców	w % ogółu ludności	ilość mieszkańców	w % ogółu ludności	ilość mieszkańców	w % ogółu ludności
Ozorków	b.d.	b.d.	46,0	0,2	159,0	0,7	234,0	1,1
Region ogółem	8 447,8	81,3	844 138,0	81,4	837 131,0	81,1	832 805,0	81,2

Kolejnym projektem poddany badaniu była budowa kanalizacji i wodociągu w Głownie. Również ta inwestycja wyraźnie poprawiła stan infrastruktury technicznej na terenie miasta. Sieć kanalizacyjna zbudowana dzięki dofinansowaniu z Programu stanowi 41% całkowitej długości sieci powstałej w latach 1994 – 1998, natomiast sieć wodociągowa – 22% (tab. 5.5.8., 5.5.9.).

Tabela 5.5.8. Kanalizacja – długość sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Głowno	22,7	22,9	22,9	24,8	25,1
Region ogółem	958	985	1 024	1 053	1 079

Tabela 5.5.9. Wodociągi – długość sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Głowno	42	42,8	42,8	45	48
Region ogółem	2 416	2 493	2 728	2 717	2 905

Projekt infrastrukturalny dotyczący budowy sieci telekomunikacyjnej w gminie Rzgów spowodował z kolei zwiększenie się liczby abonentów telefonicznych na tym terenie

o 500 osób, co stanowi 52 % wszystkich nowych abonentów podłączonych do sieci w latach 1994 –1998 (tab. 5.5.10.).

Tabela 5.5.10. Abonenci telefoniczni

	1994	1995	1996	1997	1998
Rzgów	883	1087	1482	1503	1844
Region ogółem	263 688	290 673	315 977	340 730	371 886

Wpływ realizacji projektu pod nazwa budowa drogi w Konstancynie Łódzkim na poziom infrastruktury obrazuje tab. 5.5.11. Inwestycja ta nie wpłynęła znacząco na wzrost ilości dróg w mieście, ale niewątpliwie przyczyniła się do poprawy warunków życia mieszkańców w jej najbliższym otoczeniu.

Tabela 5.5.11. Drogi lokalne

	1994	1995	1996	1997	1998
Konstancynów	60	60	60	61	61
Region ogółem	1 188	1 191	1 195	1 203	1 212

Powyzszy obraz stanu infrastruktury technicznej w poszczególnych gminach objętych Programem pozwala stwierdzić, że wszystkie MPI były efektywne i użyteczne. Ich realizacja przyczyniła się w znacznym stopniu do poprawy poziomu infrastruktury na terenie gmin oraz umożliwiła przeprowadzenie kolejnych zamierzeń.

Blizsza analiza danych zawartych w powyzszych tabelach wskazuje także, iż poddane badaniu MPI były z reguły trafnie zlokalizowane. Pozwalały one mianowicie nadrobić samorządowi lokalnemu dystans w zakresie infrastrukturalnym dzielący poszczególne społeczności od średniego poziomu w województwie łódzkim. Należy również podkreślić, że wszystkie inwestycje infrastrukturalne są inwestycjami trwałymi i jako takie będą stymulowały rozwój regionu przez długie lata.

Wartym podkreślenia pozytywnym aspektem realizacji projektów budowy: kanalizacji, wodociągu oraz gazociągu jest efekt ekologiczny. Polega on na zmniejszeniu zanieczyszczenia środowiska naturalnego nieczystościami stałymi (popiół), płynnymi (ścieki sanitarne i przemysłowe), pyłami i substancjami lotnymi powstającymi ze spalania paliw stałych. Ze względu na złą sytuację finansową gmin regionu łódzkiego nie przeprowadzono specjalnych badań ekologicznych dla potrzeb przedmiotowych inwestycji. W zakresie tym posilkowano się informacjami powszechnie dostępnymi w literaturze fachowej.

5.5.4. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. olsztyńskiego

Spośród 8 projektów poddanych ocenie, 5 dotyczyło inwestycji w infrastrukturę techniczną.

W wyniku realizacji projektu pod nazwą kanalizacja sanitarna wsi Dywity, długość sieci kanalizacyjnej zwiększyła się o 10,2 km. Stanowi to 83 % całkowitego przyrostu sieci gazowej w tym mieście w latach 1994 – 1998 (tab. 5.5.13).

Dzięki sfinansowaniu przez Program budowy kanalizacji Nidzicy, miasto uzyskało 1,7 km sieci kanalizacyjnej co stanowi 17 % sieci wybudowanej w latach 1994 – 1998.

W gminie Stawiguda w ramach Programu zostało wykonane 2,5 km sieci kanalizacyjnej. Oznacza to, że 6 % sieci kanalizacyjnej na terenie gminy powstało przy udziale STRUDERA.

Tabela 5.5.13. Sieć kanalizacyjna – długość w km

Gminy objęte Programem	1994	1995	1996	1997	1998
Dywity	9,3	19,2	21,1	21,6	21,6
Nidzica	17,7	18,1	18,1	20,2	27,6
Stawiguda	6,9	7	7	12,5	49,3
Region ogółem	885	935	1 025	1 110	1 332

Kolejnym projektem poddany badaniu była budowa ujęcia wody dla miasta i gminy Ketrzyn ze stacją uzdatniania wody i wieżą ciśnienia. Również ta inwestycja wyraźnie polepszyła warunki życia mieszkańców na terenie miasta. W związku z poprawą sytuacji zaopatrzenia w wodę obecnie wykonuje się w Ketrzynie przyłącza wodociągowe do budynków bezwarunkowo, podczas gdy do czasu zrealizowania przedmiotowej inwestycji w większości przypadków podłączenia dokonywano warunkowo. Ilość inwestycji w zakresie budowy podłączeń wodociagowych w latach 1994 – 1997 przedstawia tabela 5.5.14.

Tabela 5.5.14. Liczba podłączeń wodociagowych do budynków

.	1994	1995	1996	1997
Liczba podłączeń	1376	1394	1414	1430

Inwestycja polegająca na wybudowaniu drogi w Bisztynku jest trudna do oceny w skali regionu ze względu na jej niewielki zakres rzeczowy (300 m). Należy jednak stwierdzić,

ze jest to jedyna droga o takim standardzie w mieście i jej wybudowanie niewątpliwie poprawiło standard życia lokalnej społeczności.

Powyższy obraz stanu infrastruktury technicznej w poszczególnych gminach objętych Programem pozwala stwierdzić, że wszystkie MPI były efektywne i użyteczne. Ich realizacja przyczyniła się w znacznym stopniu do poprawy poziomu infrastruktury na terenie gmin oraz umożliwiła przeprowadzenie kolejnych zamierzeń. Przykładem są gminy Stawiguda i Nidzica, które po zakończeniu programu kontynuowały budowę sieci kanalizacyjnej za środków własnych.

Blizsza analiza danych zawartych w powyższych tabelach wskazuje także, iż poddane badaniu MPI były z reguły trafnie zlokalizowane. Pozwalały one mianowicie nadrobić samorządowi lokalnemu dystans w zakresie infrastrukturalnym dzielący poszczególne społeczności od średniego poziomu w województwie olsztyńskim. Dynamika wzrostu infrastruktury technicznej w gminach objętych programem była znacznie wyższa niż w całym regionie.

Należy również podkreślić, że wszystkie inwestycje infrastrukturalne są inwestycjami trwałymi i jako takie będą stymulowały rozwój regionu przez długie lata.

Ochrona lokalnych zasobów środowiska zajmuje znaczące miejsce w polityce regionu olsztyńskiego. Dlatego też wartym podkreślenia pozytywnym aspektem realizacji wszystkich projektów budowy kanalizacji jest efekt ekologiczny. Wybudowanie sieci kanalizacji spowodowało likwidację bezodpływowych zbiorników na ścieki, które często były nieszczelne. Ponadto przed wykonaniem inwestycji nie kontrolowano bezpieczeństwa i sposobu oczyszczania szamb przez mieszkańców. Obecnie nieczystości płynne odprowadzane są do oczyszczalni ścieków. W wyniku realizacji inwestycji znacznej poprawie uległa jakość wód podziemnych i powierzchniowych, w tym okolicznych jezior.

Inwestycje w infrastrukturę oraz w ochronę środowiska naturalnego przyczyniają się do wzrostu atrakcyjności tego terenu dla turystów. Rozwój turystyki stanowi ogromną szansę dla regionu warmińsko – mazurskiego. Z tego powodu część Programu dotyczyła poprawy infrastruktury turystycznej.

Znakomitym przykładem udanego projektu turystycznego była realizacja inwestycji polegającej na zagospodarowaniu handlowo–turystycznym terenów nad jeziorem Jeziorak

Mały w Ilawie, która wyraźnie zwiększyła liczbę turystów odwiedzających region i w efekcie przyczyniła się do wzrostu dochodów budżetowych gminy (tab. 5.5.15.).

Tabela 5.5.15. Dochody gminy Ilawa z turystyki

	1994	1995	1996	1997	1998
Dochody w tys. zł	50,1	66,7	81,9	98,1	114

5.5.5. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. rzeszowskiego

Program skierowany był na następujące obszary:

A. Infrastruktura związana z rozwojem gospodarczym (drogi, telekomunikacja, gazyfikacja itp.)

B. Ochrona środowiska, (kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, zakłady utylizacji odpadów itp.)

C. Tworzenie warunków do rozwoju przedsiębiorczości (inkubatory, parki technologiczne itp.)

Spośród zbadanych 15 projektów:

w grupie A - znalazło się 7 projektów,

w grupie B znalazło się 7 projektów,

w grupie C znalazł się 1 projekt.

Infrastruktura drogowa

Należy stwierdzić, że generalnie stan dróg w województwie rzeszowskim jest wyjątkowo zły. Dotyczy to dróg krajowych, wojewódzkich i gminnych (lokalnych). Łączna długość dróg krajowych wynosi 754 km, dróg lokalnych około 6 632 km. Około 35 % sieci dróg jest w stanie złym, około 54 % jest w stanie niezadowolającym, a jedynie 18 % w stanie dobrym. Do nich należą również odcinki dróg zrealizowanych przy pomocy Programu Phare-STRUDER.⁵

Dzięki wsparciu Programu oddano do użytku następujące odcinki dróg:

Gmina Białobrzegi:

Odcinek drogi wojewódzkiej nr 162 na trasie Dabrowki- Wola Dalsza- Gluchów

Poprawiono odcinek drogi o dlugosci L= 2 250 mb.

Gmina Czarna: odcinek drogi (obecnie powiatowej) na dlugosci L= 1 059 mb

Gmina Nowa Sarzyna: odcinki dróg lokalnych o lacznej dlugosci L= 12 303,5 mb

Gmina Rakszawa: odcinek drogi lokalnej o dlugosci 332 mb

Dzialania finansowane z Programu dotyczyly zatem od 1,5% do 25% substancji drogowej poszczególnych gmin. Byly to wiec dzialania znaczace.

Telekomunikacja

Realizacja projektu poprawila stan infrastrukturalny w zakresie laczności telefonicznej. Dala mozliwosc przylaczenia do sieci telefonicznej 4 100 nowych abonentów, w tym 1 300 przedsiebiorstw handlowych i uslugowych.

Tabela 5.5.17. Abonenci telefoniczni (w tys. osób)

	1994	1995	1996	1997	1998
Mielec	6839	6910	11694	14653	15111
Region ogólem	67 152	83 565	98 050	105 512	121 852
Polska ogólem	5 006 000	5 728 000	6 532 000	7 465 000	8 517 565

A zatem Programowi zawdziecza Mielec 50% przyrostu sieci w całym badanym okresie.

Siec energetyczna

System energetyczny województwa rzeszowskiego pokrywa w pelni zapotrzebowanie tak odbiorców komunalnych, jak i przemyslu i uslug.

Modernizacji wymaga jednak nadal system ukladow zasilajacych jak i rozdzielczych sredniego i niskiego napiecia. Generalnie nadal srednie zuzycie energii elektrycznej w przeliczeniu na jednego mieszkanca wynoszace 1,52 kWh jest nizsze od sredniej krajowej wynoszacej 1,86 kWh na 1mieszkanca.

Dzieki wsparciu Programu oddano do uzytku nastepujace inwestycje:

Gmina Krasne (Malawa) :

⁵ Strategia rozwoju województwa rzeszowskiego. Urząd Wojewódzki w Rzeszowie. 1998.

Budowa stacji transformatorowych, budowa linii SN 15 kV, wykonanie oświetlenia ulicznego, co pozwoliło na poprawę zasilania w strefie przeznaczonej na zagospodarowanie przemysłowe.

Gmina Tyczyn:

Modernizacja zasilania energetycznego Strefy Rozwoju Gospodarczego, budowa nowych linii SN 15 kV, co pozwoliło na generalną poprawę zasilania mieszkańców jak i w Strefy Rozwoju Gospodarczego

Siec wodociągowa

Przedmiotem projektów była budowa sieci wodociągowej, która przyczyniła się do poprawy infrastruktury w zakresie zaopatrzenia w wodę oraz poprawy ciśnienia we wsi Cmolas. Uzyskano możliwość około 1 200 przyłączy.

Tabela 5.5.18. Siec wodociągowa (długość w km)

	1994	1995	1996	1997	1998
Cmolas	66	82	84	112	120
Region ogółem	2981	3223	3407	3836	4224
Polska ogółem	142 179	154 688	168 879	183 400	199 906

Siec kanalizacyjna

Tabela 5.5.19. Siec kanalizacyjna (długość w km)

	1994	1995	1996	1997	1998
Trzebowniko	3,5	20,3	30,5	112,5	112,5
Wisniowa	0,4	0,4	4,9	4,9	4,9
Sokolów Mlp.	0,8	2,3	9,4	11,5	11,5
Przeclaw	12,4	14,5	14,9	15,4	15,2
Czermin	1,6	1,6	2,4	2,7	2,7
Region ogółem	467	556	640	934	1 072
Polska ogółem	31 368	33 511	35 866	39 200	42 336

Z powyższej tabeli wynika iż MPI szczególnie przyczyniły się do radykalnej poprawy w sieci kanalizacyjnej. Wzrost ten przyczynił się do ogólnej poprawy infrastruktury w regionie. Po zrealizowaniu inwestycji w zakresie oczyszczalni ścieków liczba ludności obsługiwanej przez systemy oczyszczalni wynosi około 48 % ludności województwa. Udział inwestycji zrealizowanych w tym zakresie dzięki wsparciu Programu ocenia się na 7- 8 %.

Kilka wniosków dotyczyło bezpośrednio ochrony środowiska naturalnego, choć praktycznie realizacja wszystkich MPI miała pośredni wpływ na środowisko naturalne.

Klasyfikacja, proekologiczna inwestycja był projekt w gminie Trzebowniko- wieś Zaczernie, gdzie zbudowano oczyszczalnię ścieków typu LEMNA wraz z konieczną infrastrukturą. Oczyszczalnia ścieków ma przepustowość 1 500 [m³ /doba] i praktycznie obsługuje 2/3 obszaru gminy, czyli około 60 [km²] oraz około 12 000 mieszkańców.

Inne MPI też posiadają wpływ na ochronę środowiska, głównie poprzez odprowadzanie ścieków do oczyszczalni, co likwiduje „dzikie” zrzuty ścieków do cieków wodnych i głównych rzek województwa, to jest Sanu, Wisłoka i Wisłoki.

Niestety, nie prowadzono badań nad czystością tych rzek. Ostatnie publikacje wykazują jednak, że około 70 % wód powierzchniowych nadal jest wodami pozaklasowymi, a jedynie 30 % mieści się w III klasie czystości.

5.5.6. Wpływ MPI na poprawę infrastruktury woj. suwalskiego

Zrealizowane projekty w całości dotyczyły inwestycji w infrastrukturę techniczną.

W Augustowie zostały zrealizowane projekty dotyczące: budowy infrastruktury technicznej w ul. Arnikowej z uzbrojeniem pod zakłady przemysłowo produkcyjne, budowy kolektora sanitarnego i wodociągu w ul. Zarzecze, budowy kolektora sanitarnego do dzielnicy Lipowiec.

Wpływ realizacji projektów na poziom infrastruktury w tym mieście obrazuje tab. 5.5.20. Wzrost długości dróg lokalnych współfinansowanych ze STRUDERA stanowił 30% całego przyrostu długości dróg lokalnych w latach 1994 –1998.

Tabela 5.5.20. Drogi - długość w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Długość dróg lokalnych w Augustowie	20	21	22	22	22
Długość dróg lokalnych w regionie	3 478	3 494	3 501	3 670	3 700

Częścią inwestycji była również budowa sieci wodociągowej. Wzrost długości tej sieci współfinansowanej przez STRUDERA stanowił 85% całego przyrostu sieci w latach 1994 –1998 (tab. 5.5.21).

Tabela 5.5.21. Wodociagi – dlugosc sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Augustów	51	52	53	54	55
Region ogółem	2 090	2 339	2 593	3 217	3 446

W Olecku zostały zrealizowane projekty dotyczące: wykonania uzbrojenia technicznego terenów przy ul. Produkcyjnej oraz uzbrojenia terenu aktywności gospodarczej budownictwa przemysłowo-skladowego przy szosie do Wieliczek.

Wpływ realizacji projektów na poziom infrastruktury w tym mieście obrazują tab. 5.5.22. Wzrost długości dróg lokalnych współfinansowanych ze STRUDERA stanowił 70% całego przyrostu długości dróg lokalnych w latach 1994 – 1998.

Tabela 5.5.22 Drogi - dlugosc w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Długosc dróg lokalnych w Olecku	1	1	1	2	3
Długosc dróg lokalnych w regionie	3 478	3 494	3 501	3 670	3 700

Inwestycjom tym towarzyszyła budowa sieci wodociagowej. Wzrost długości tej sieci współfinansowany przez STRUDERA stanowił 52% całego przyrostu sieci w latach 1994 – 1998.

Ponadto w ramach inwestycji wybudowano między innymi kolektory sciekowe, przepompownie, odcinek sieci energetycznej.

Kolejnym projektem poddanym badaniu było uzbrojenie terenu wsi Krupin i Markowskie w sieć wodociagową.

Powstało 5 168 m.b. sieci wraz z przyłączami do poszczególnych odbiorców oraz hydrofornia a także oczyszczalnia ścieków, gminne wysypisko śmieci wraz z drogą dojazdową do wysypiska.

Inwestycja ta wyraźnie poprawiła stan infrastruktury technicznej na terenie gminy Wieliczki. Sieć wodociagowa zbudowana dzięki dofinansowaniu z programu STRUDER stanowi prawie 23% całkowitej długości sieci powstałej w gminie w latach 1994 – 1998 (tab. 5.5.24.).

Tabela 5.5.23. Wodociągi – długość sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Olecko	28	28	28	29	31
Gmina Wieliczki	31	31	38	43	54
Region ogółem	2 090	2 339	2 593	3 217	3 446

Projekt polegający na rozwoju małych struktur turystycznych został zlokalizowany na terenie gmin otaczających pierścieniem Suwalski Park Krajobrazowy. Od północy jest to gmina Wizajny, od północnego-wschodu – Rutka Tartak, od wschodu – Szypliszki, od południa – Jeleniewo i od zachodu – Przerosl. Gminy te utworzyły Związek Gmin Północno-Wschodnich „SZELMET” z siedzibą w Suwałkach, który ma osobowość prawną i występował jako inwestor Projektu. Nazwa związku pochodzi od jezior znajdujących się na terenie objętym działaniami Związku.

W ramach projektu powstało: 11 pól namiotowych z podstawową infrastrukturą sanitarną, 11 parkingów samochodowych zlokalizowanych w pobliżu najbardziej interesujących obiektów krajoznawczych i przyrodniczych, 9 pomostów na jeziorach, 4 wieże widokowe, oznaczono 80 km pieszych szlaków turystycznych wraz z punktami postojowymi, ustawiono ok. 400 tablic informacyjnych i drogowskazów.

Teren na którym został zlokalizowany projekt należy do najpiękniejszych terenów turystycznych w Polsce i Europie z zachowanymi relikwiami ukształtowania terenu przez lodowiec: morenami, wielkimi skupiskami głazów narzutowych, rezerwatami i licznymi jeziorami. Zrealizowanie projektu pozwoliło na promocję regionu. Przejawia się to rozwojem turystyki co jest widoczne na przykładzie wzrostu liczby miejsc noclegowych. W okresie 1994 – 1998 ich liczba wzrosła o ponad 85%.

Tabela 5.5.24. Miejsca noclegowe

	1994	1995	1996	1997	1998
Jeleniewo	176	186	216	218	288
Przerosl	0	0	0	0	4
Rutka Tartak	15	15	21	20	20
Szypliszki	0	12	143	141	128
Wizajny	115	22	163	108	128
Razem SELMENT	306	235	543	487	568
Region ogółem	33 303	32 171	34 045	35 944	32 096

Ożywienie turystyki ma znaczenie zarówno lokalne jak i dla całego regionu. Z powodu dużego napływu turystów z całej Polski oraz Europy (szczególnie z Niemiec) można mówić o ogólnokrajowym i międzynarodowym oddziaływaniu Projektu.

Projekt infrastrukturalny dotyczący rozbudowy centrali telefonicznej dla potrzeb miejscowości turystyczno-wypoczynkowych gminy Elk spowodował z kolei zwiększenie się liczby abonentów telefonicznych na tym terenie o 100 numerów, co stanowi 30% wszystkich nowych abonentów podłączonych do sieci w latach 1994–1998 (tab. 5.5.25).

Tabela 5.5.25. Abonenci telefoniczni

	1994	1995	1996	1997	1998
Elk	420	454	560	591	762
Region ogółem	56 953	61 753	68 762	83 312	94 875

W Elku zostały zrealizowane projekty dotyczące: budowy dróg dojazdowych strefy przemysłowej Zatorze w Elku oraz uzbrojenia półwyspu u ujścia rzeki Elk w Elku pod usługi turystyczne.

Wpływ realizacji projektów na poziom infrastruktury w tym mieście obrazuje tab.5.5.26. Wzrost długości dróg lokalnych współfinansowanych ze STRUDERA stanowił 65% całego przyrostu długości dróg lokalnych w latach 1994–1998.

Tabela 5.5.26. Drogi lokalne

	J.m.	1994	1995	1996	1997	1998
Długość dróg lokalnych w Elku	km	7	7	9	10	10
Długość dróg lokalnych w regionie	km	3 478	3 494	3 501	3 670	3 700

Inwestycjom tym towarzyszyła budowa sieci kanalizacji deszczowej. Wzrost długości tej sieci współfinansowanej przez STRUDERA stanowił 35% całego przyrostu sieci w latach 1994–1998.

Tabela 5.5.27. Kanalizacja – długość sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Elk	45,0	45,6	46,7	47,7	51,2
Region ogółem	356,7	387,8	453,9	492,9	533,1

Ponadto wybudowano odcinek sieci wodociągowej. Wzrost długości sieci wodociągowej współfinansowanej przez STRUDERA stanowił 16% całego przyrostu sieci w latach 1994–1998.

Tabela 5.5.28. Wodociagi – dlugosc sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Elk	59,4	60,4	61,8	66,0	66,1
Region ogółem	2 090	2 339	2 593	3 217	3 446

Ponadto w ramach inwestycji wykonano odcinek sieci energetycznej, parkingi i ciagi piesze oraz prace porzadkowe i renowacyjne w otoczeniu.

Wartym podkreslenia pozytywnym aspektem realizacji projektów budowy: kanalizacji oraz wodociagu jest efekt ekologiczny. Polega on na zmniejszeniu zanieczyszczenia srodowiska naturalnego nieczystosciami plynnyymi (scieki sanitarne i przemyslowe). Ze wzgledu na zla sytuacje finansowa gmin regionu suwalskiego nie przeprowadzano specjalnych badan ekologicznych dla potrzeb przedmiotowych inwestycji.

5.5.7. Wplyw MPI na poprawe infrastruktury woj. walbrzyskiego

Drugim z podstawowych celów MPI byla poprawa infrastruktury komunalnej majaca na celu aktywizacje ulatwienie prowadzenia dzialalnosci gospodarczej. Wiekszosc, bo 8 sposród 11 badanych projektów obok realizacji celu zasadniczego inwestycji mialo wlasnie taki cel na wzgledzie. Efekty osiagniete w tym zakresie przedstawiaja sie nastepujaco:

Tabela 5.5.29. Drogi – dlugosc w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Razem	-	0,85	0,6	7,280	-
Walbrzych		0,6			
Szczytna	-	0,25	-	-	-
Klodzko	-	-	-	0,44	-
Swidnica	-	-	-	7,236	-
Walim	-	-	0,6		

Tabela 5.5.30. Kanalizacja – dlugosc sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Razem	-	1,14	6,44	0,49	-
Walbrzych	-	0,6	-	-	-
Klodzko	-	-	-	0,49	-
Duszniki Zdrój	--	-	6,44	-	-
Swidnica				0,596	
Szczytna	-	0,54	-	-	-

Tabela 5.5.31. Wodociągi – długość sieci w km

	1994	1995	1996	1997	1998
Razem	-	0,35	-	-	-
Swidnica				0,842	
Szczytna	-	0,35	-	-	-

Tabela 5.5.32. Liczba podłączonych nowych abonentów *)

	1994	1995	1996	1997	1998
Kłodzko	-	120	-	-	-
Lewin Kłodzki					

*) powstała możliwość przyłączenia ok. 2000 nowych abonentów i dalszego rozszerzenia pojemności centrali.

Wszystkie MPI, którym towarzyszyła budowa obiektów infrastrukturalnych były efektywne, albowiem spowodowały przyrost ilościowy sieci infrastrukturalnych na terenie wszystkich gmin objętych realizacją Programu. Wszystkie też zostały zlokalizowane w miejscowościach, w których nasycenie infrastruktura komunalna było relatywnie niskie. Efektem tego było dalsze wyrównanie w wielu przypadkach dysproporcji pomiędzy stanem ilościowym infrastruktury w tych gminach i stanem przeciętnym w regionie, nie mówiąc już o większych miastach lub usunięcie „białych plam” na mapie infrastruktury komunalnej istniejących w tych miejscowościach. Biorąc pod uwagę szczególnie wysoki poziom dekapitalizacji infrastruktury miejskiej w województwie walbrzyskim należy dodać, że realizacja badanych projektów poprawiła jej stan techniczny.

Dwa przedsięwzięcia – budowa ciśnieniowego kolektora ściekowego z Zielonca do Dusznik Zdroju oraz wymiana sieci na terenie byłych koszar Armii Rosyjskiej w Swidnicy – miały duży wpływ na poprawę stanu infrastruktury w tych miejscowościach.

Prezentacje sytuacji infrastrukturalnej gmin – w aspekcie rodzaju realizowanych tam MPI – na tle sytuacji całego regionu przedstawiają tab. 5.5.33.-36.

Tablica 5.5.33. Sieć wodociągowa w km

	1994	1995	1996	1977
Województwo	1 841,8	1 891,8	1 979,2	2 044,5
Swidnica	97,2	97,2	98,4	101,4
Szczytna	19,4	19,4	19,4	19,6

Tablica 5.5.34. Siec kanalizacyjna w km

	1994	1995	1996	1977
Województwo	791,8	767,9	804,2	832,8
Walbrzych	153,5	141,5	143,9	147,7
Duszniki Zdrój	12,4	12,4	12,4	12,4
Kłodzko	44,0	46,4	46,7	48,6
Swidnica	108,7	108,7	108,9	109,3
Szczytna	-	-	-	-
Lewin Kłodzki	4,2	3,2	4,6	6,2

Tablica 5.5.35. Liczba abonentów telefonicznych

	1994	1995	1996	1977
Województwo	81 651	90 265	109 252	121 986
Kłodzko	2 286	2 297	6 070	6 618
Lewin Kłodzki	191	202	241	246

Tablica 5.5.2.36. Długość dróg o powierzchni twardej w km

	1994	1995	1996	1977
Województwo	1 255	1 267	1266	1261
Walbrzych	125	125	125	125
Kłodzko	59	59	59	59
Swidnica	48	50	51	51
Szczytna	46	46	54	53

Budowa kanalizacji i wodociągów, nawet w tak skromnym zakresie, jak to miało miejsce w większości Projektów zrealizowanych w województwie walbrzyskim poprawiła lokalnie stan środowiska. Ze względu na niewielki zakres inwestycji i ich ograniczone oddziaływanie lokalne nie zostały przeprowadzane odrębne badania dotyczące ich efektów w postaci zmniejszenia zanieczyszczeń ekologicznych w miejscu lokalizacji inwestycji. Jednak tylko w przypadku budowy ciśnieniowego kolektora ściekowego z Zielenca do Dusznik Zdroju wielkość zrzutów ścieków pozwala sądzić, że obciążenie środowiska zmniejszyło się o skutki skierowania do oczyszczalni zlokalizowanej w Dusznikach Zdroju co najmniej 800 m³ zanieczyszczeń na dobę.

5.6. WPLYW PROGRAMU NA PODWYZSZENIE WIEDZY SAMORZADÓW W ZAKRESIE PRZYGOTOWANIA I ZARZADZANIA PROGRAMAMI

Jednym z zaslugujacych na wyrazne podkreslenie efektów realizacji Programu jest powstanie wśród działaczy samorządowych i pracowników samorządów lokalnych grupy osób dobrze zapoznanych z unijnymi wymogami i procedurami. Tworzą oni swoista „rezerwa kadrowa”, która na pewno zostanie wykorzystana w nieodległym już czasie członkostwa Polski w Unii Europejskiej. Podkreślali oni, że obecnie nie mieliby trudności w sporządzeniu wniosku i uczestniczeniu w procedurach jego rozpatrzenia. Rozumieli także potrzebę monitoringu poprawności i efektywności wydatkowania środków unijnych i służyli niezbędnymi informacjami w niezbędnym zakresie.

Dzięki realizacji Programu przybyło w każdym województwie po kilkanaście osób o podwyższonych kwalifikacjach, które mogą pełnić rolę multiplikatorów w zakresie opracowywania wniosków o pozyskanie środków finansowych z Programów Pomocowych tak Unii Europejskiej, jak i instytucji krajowych.

Ponadto nauczono się budowania strategii rozwojowej na szczeblu samorządów gminnych, nastąpiło zrozumienie potrzeby czynności planistycznych w długim horyzoncie czasowym jak również potrzeby myślenia strategicznego i umiejętności dokonywania wyboru priorytetów.

Pomoc otrzymana z Programu wpłynęła pozytywnie na sposób widzenia przez mieszkańców gmin działalności unijnych instytucji i organizacji. Przyznanie środków skłoniło gminy i miasta do przyspieszenia realizacji pilnych inwestycji, które często z braku wystarczających środków byłyby realizowane znacznie dłużej, albo odłożone w czasie. We wszystkich, bez wyjątku miastach i gminach są robione przymiarki do realizacji kolejnych projektów z udziałem środków pomocowych lub inwestycji w których zostanie wykorzystane doświadczenie zdobyte dzięki udziałowi w Programie.

6. OCENA EFEKTYWNOŚCI PROGRAMU (ANG. EFFICIENCY)

6.1. KOSZTY PLANOWANE A KOSZTY RZECZYWISTE

Badanie wykazało występowanie przypadków niedoszacowania kosztów realizacji projektów wskutek niedocenienia trudności robót, niedostosowania formatu wniosku do złożonego charakteru projektu, bądź też również niedostatecznie wnikliwej analizy zakresu robót i kosztów realizacji projektu przez niektórych beneficjentów.

W niektórych z analizowanych projektów beneficjenci świadomie rozszerzali zakres robót, lub wykonywali dodatkowe prace, których celem było wykorzystanie efektu synergii i lepsze wykorzystanie możliwości jakie stwarzała realizacja inwestycji w stosunku do efektu przewidywanego we wniosku.

Wszelkie przekroczenia jakie powstały w wyniku przedstawionych powyżej zmian były pokrywane przez inwestorów, ze środków własnych i nie doprowadziły, w żadnym przypadku, do zwiększenia kwoty i udziału STRUDER-a w nakładach na realizację MPI, w stosunku do wielkości preliminowanej we wnioskach (tab.6.1).

W każdym z badanych przypadków, także i w tych, w których następowało przekroczenie kosztów realizacji inwestycji, beneficjenci mieli zabezpieczone środki własne pozwalające na ich pokrycie. Ich budżety były przygotowywane tak, by umożliwić sprawną i szybką realizację projektu.

We wszystkich województwach, z wyjątkiem województwa rzeszowskiego, nakłady i koszty realizacji Programu zostały przekroczone w stosunku do planowanych, co oznacza, że gminy musiały wygospodarować dodatkowe środki w łącznej wysokości 1 518 544 ECU, tj. o 7,6 % więcej niż zakładano. W województwie rzeszowskim natomiast poniesione koszty własne były niższe od preliminowanych o 91 412 ECU, tj. o 0,5 % (tab. 6.1).

Wydaje się, iż przyczyn przekroczenia nakładów należy nie tylko w fazie planowania, ale i w fazie realizacji poszczególnych projektów. Konieczność pokrycia ponadplanowych kosztów wykonania projektów przez beneficjentów powodowała, że na ogół nadzór inwestorski nad przebiegiem realizacji inwestycji był, co prawda, dokładny jeśli chodzi o zakres i jakość, ale niedostatecznie skuteczny co do hamowania kosztów.

Tablica 6.1. Zestawienie zbiorcze odchylen kosztów planowanych od kosztów rzeczywistych

w ECU

Wyszczególnienie	Nakłady rzeczywiste łącznie	Odchylenie nakładów ze środków STRUDER		Odchylenie nakładów własnych		Odchylenie kosztów całkowitych		Procentowy udział odchylen kosztów w całości poniesionych nakładów (7/2)
		Odchylenie nakładów preliminowanych we wniosku od kosztów rzeczywistych (koszty rzeczywiste-koszty preliminowane we wniosku)	Odchylenie nakładów z kontraktu od kosztów rzeczywistych (koszty rzeczywiste-koszty w kontrakcie)*	Odchylenie nakładów preliminowanych we wniosku od kosztów rzeczywistych (koszty rzeczywiste-koszty preliminowane we wniosku)	Odchylenie nakładów z kontraktu od kosztów rzeczywistych (koszty rzeczywiste-koszty w kontrakcie)*	Odchylenie nakładów preliminowanych we wniosku od kosztów rzeczywistych (koszty rzeczywiste-koszty preliminowane we wniosku)	Odchylenie nakładów z kontraktu od kosztów rzeczywistych (koszty rzeczywiste-koszty w kontrakcie)*	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Suwałki	4 274 948	-37 607	-37 607	353 970	377 579	316 363	339 972	7,40%
Lódz	2 072 087	-50 516	-10 150	18 741	18 513	-31 775	8 363	-1,53%
Olsztyn	2 515 581	-28 586	0	257 369	-2 133	228 783	-2 133	9,09%
Rzeszów	4 136 155	-400 001	-31 865	-91 412	14 116	-491 413	-17 749	-11,88%
Katowice	5 042 130	-320 447	-177 070	437 859	-144 199	117 412	-368 447	2,33%
Walbrzych	1 956 130	0	0	0	0	0	0	0,00%
Lączna kwota niedoszacowania projektów	*			1 067 938	410 208	662 557	348 335	3,31%
Lączna kwota przeszacowania projektów	*	837 157	256 692	91 412	146 332	523 188	388 329	2,62%
Razem badane projekty	19 997 031	-837 157	-256 692	976 526	263 876	139 369	-39 994	0,70%

6.2. KOSZTY REALIZACJI RÓŻNYCH TYPÓW PROJEKTÓW

Z trzech grup projektów, tj. inwestycji kubaturowych, sieciowych i rozbudowy infrastruktury najbardziej kosztowne były inwestycje kubaturowe, np.:

- Centrum Mody i Promocji w Łodzi (woj. łódzkie) - 658 102 ECU,
- Inkubator Przedsiębiorczości w Olsztynie (woj. olsztyńskie) - 718 520 ECU,
- Oczyszczalnia ścieków w Lemnie (woj. rzeszowskie) - 1 123 540 ECU,
- Centrum Usługowo - Handlowe w Rydułtowach (woj. katowickie) - 871 661 ECU

Najmniej kosztowne natomiast były inwestycje sieciowe, np.:

- gazyfikacja miasta Ozorkowa (woj. łódzkie) - 55 516 ECU,
- budowa drogi na odcinku Trzebosz - Rakszawa – Basakówka (woj. rzeszowskie) - 53 916 ECU,
- modernizacja sieci energetycznej w Bieruniu (woj. katowickie) - 36 151 ECU.

6.3. KOSZTY UTWORZENIA MIEJSCA PRACY DLA RÓŻNYCH TYPÓW PROJEKTÓW

Koszty utworzenia jednego miejsca pracy liczone jako stosunek nakładów poniesionych na realizację danego projektu do liczby nowo utworzonych miejsc pracy był bardzo zróżnicowany. Ponieważ każdy z projektów miał indywidualny charakter, trudno wyznaczyć średni koszt utworzenia 1 miejsca pracy dla poszczególnych typów projektów.

Z tego samego względu nie zaobserwowano również analogii pomiędzy kosztami utworzenia 1 miejsca pracy dla projektów o takich samych nakładach.

W tabeli zaprezentowano przykładowe koszty utworzenia 1 miejsca pracy. Jak wynika z danych zawartych w tabeli, koszty te stanowiły od 1% do 25% całkowitych nakładów poniesionych na realizację projektów. Nie należy jednak zapominać, że wszystkie te inwestycje mają charakter długotrwały i jako takie będą dalej wpływały na powstawanie nowych miejsc pracy. W związku z tym, koszt jednego miejsca pracy liczony w długim okresie będzie niższy od kosztu liczonego w krótkim okresie.

Projekt	Nakłady [w ECU]	Utworzone miejsca pracy	Koszt utworzenia 1 miejsca pracy [w ECU] (kol. 2/kol. 3)
1	2	3	4
Inkubatory			
Inkubator międzynarodowy w Łodzi	403 392	78	5 172
Olsztyn - Inkubator	718 520	78	9 212
Inkubator Przedsiębiorczości Tychy	222 131	4	55 533
Inne inwestycje kubaturowe			
Centrum Mody i Promocji w Łodzi	658 102	39	16 874
Ujęcie wody dla miasta i gminy Ketrzyn ze stacją uzdatniania wody i wieżą ciśnienia	387 895	9	43 099
Osrodek Promocji Przedsiębiorczości Gliwice	643 837	22	29 265
Centrum Usługowo - Handlowe Rydultowy	871 661	50	17 433
Uzbrojenie terenu			
Uzbrojenie półwyspu w Elku pod usługi turystyczne	583 090	38	15 344
małe infrastruktury turystyczne	299 003	100	2 990
Zagospodarowanie handlowo – turystyczne terenów nad jez. Jeziorak Mały w Iławie	335 440	33	10 165
Uzbrojenie Centrum przeznaczonego dla małych i średnich przedsiębiorstw Sosnowiec	541 420	200	2 707
Inwestycje sieciowe			
Gazyfikacja miasta Ozorkowa	55 516	65	854
Gazyfikacja gminy Nowosolna	216 300	49	4 414
Sieć gazowa średniopiętna w dzielnicy Bereska i Miechów Trzebinia	76 709	19	4 037
Rozbudowa centrali telefonicznej dla potrzeb miejscowości turystyczno wypoczynkowych gminy Elk.	59 054	60	984
Budowa drogi w Konstanczynie	72 270	52	1 390
Budowa drogi w Bisztyńku	62 370	5	12 474
Budowa sieci kanalizacyjnej, wodociągowej i wód deszczowych oraz wykonanie asfaltu w Głownie	307 669	65	4 733
Kanalizacja sanitarna i deszczowa Bedzin			
Kanalizacja sanitarna gminy Dywity	240 000	170	1 412
Kanalizacja sanitarna w Nidzicy	339 518	105	3 234
Sieć kanalizacji sanitarnej z kontenerową oczyszczalnią ścieków Zabrze	269 448	16	16 841

7. OCENA UZYTECZNOŚCI (ANG. UTILITY)

Ocena użyteczności polega na ocenie produktów i długotrwałych efektów programu w stosunku do potrzeb.

Realizacja MPI stanowiła wyraźny impuls dla aktywizacji gospodarczej rejonów w których zlokalizowane zostały projekty. W miejscowościach, w których zostały zrealizowane projekty następował wyraźny wzrost aktywności gospodarczej, co potwierdzałoby użyteczność projektów.

Szczególnie warto podkreślić jest wyraźne obniżenie „progu wejścia” małych i średnich przedsiębiorstw w uruchamianą przez nie działalność. Spowodowane to zostało obniżeniem, czasem radykalnym, wysokości nakładów inwestycyjnych na tworzenie przedsiębiorstwa, głównie ze względu na zmniejszenie kosztów podłączeń energetycznych, kanalizacyjnych i wodociagowych.

Mniej udane pod rozpatrywanym tu względem przedsięwzięcia miały charakter incydentalny. Zaliczyć do nich można np. Projekt PL 9207/06/06/L-014 "Uzbrojenie terenu aktywności gospodarczej budownictwa przemysłowo-składowego przy szosie do Wieliczek w woj. suwalskim", który nie zachęcił na razie przedsiębiorców do lokalizowania tam działalności gospodarczej oraz Projekt PL 9207/06/04/L-007 "Walbrzyski Inkubator Przedsiębiorczości", który nie przyciągnął oczekiwanej liczby nowo tworzonych firm i jest nie w pełni wykorzystany.

Użyteczność Programu dla beneficjentów przejawiała się nie tylko w sposób bezpośredni (w formie efektów materialnych), ale i pośredni. Do najważniejszych efektów tego typu zaliczyć należy:

- możliwa stała się realizacja inwestycji, które bez dotacji STRUDER-a nie mogłyby być zrealizowane,
- nastąpiło znaczne skrócenie okresu realizacji inwestycji,
- możliwa stała się zmiana priorytetów z doraznych na strategiczne, zazwyczaj bowiem gminy, z powodu niedostatku środków, decydowały się na realizację celów bieżących odkładając inwestycje, które w sposób trwały owocują rozwojem ekonomicznym na lepsze czasy,

- procedury realizacji i finansowania inwestycji z udziałem środków Phare-STRUDER spowodowały oszczędne gospodarowanie również własnymi środkami i przyczyniły się do poprawy przygotowania i oszczędnego realizowanych dalszych inwestycji już ze środków własnych beneficjentów.

Jednym z ubocznych, ale wartościowych efektów Programu jest ustalenie wysokiego standardu przygotowania i realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych, które byli beneficjenci realizują obecnie ze środków własnych. Świadcza o tym zarówno ich deklaracje jak obserwacje w terenie przy okazji wizytowania obiektów, które powstały przy pomocy Programu.

8. OCENA TRWAŁOŚCI (ANG. SUSTAINABILITY) OSIĄGNIĘTYCH W WYNIKU REALIZACJI PROGRAMU EFEKTÓW

Wszystkie projekty poddane badaniu – ze względu na ich infrastrukturalny charakter oraz zastosowane - są przedsięwzięciami o znacznej „długości życia”. Pozwala to uznać, że będą one oddziaływać korzystnie w długim okresie na aktywność gospodarczą regionu, w którym są zlokalizowane. Wszelkie koszty związane z wykorzystaniem infrastruktury ponoszą beneficjenci.

9. OCENA ZARZĄDZANIA PROGRAMEM

9.1. OCENA STRUKTURY ZARZĄDZANIA

Strukturę zarządzania programem ocenić należy jako właściwą. Pozwoliła ona z jednej strony na ustanowienie wystarczającej kontroli nad prawidłowością wydawania środków finansowych przeznaczonych przez donatora na realizację programu.

9.2. OCENA EFEKTYWNOŚCI DZIAŁAŃ INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W ZARZĄDZANIE PROGRAMEM (PARR, REGIONALNE AGENCJE ROZWOJU), W TYM WSPÓŁPRACY POMIĘDZY TYMI INSTYTUCJAMI

W przypadkach, gdy beneficjenci mieli trudności z właściwym zorganizowaniem procesu przygotowania i realizacji przedsięwzięcia Regionalne Jednostki Zarządzające skutecznie interweniowały i doprowadzały do usunięcia uchybień. Wskazuje to na dobrze

funkcjonujący monitoring projektów i właściwe procedury nadzoru ze strony lokalnych ARR w zakresie finansowania projektu ze środków Phare-STRUDER.

Wszyscy przedstawiciele inwestorów lokalnych bardzo wysoko oceniają współpracę z PARR i Regionalnymi Jednostkami Zarządzającymi i pomoc z ich strony w przygotowaniu i realizacji inwestycji. Pracownicy Agencji Regionalnych uczestniczyli we wszystkich etapach przygotowania i realizacji projektów wnosząc do nich swe doświadczenie i wiedzę o zasadach działania oraz informacje o unijnych środkach pomocowych i regulacjach ich wykorzystywania.

Pewną trudnością w organizacji i zarządzaniu MPI, która zwłaszcza komplikowała przebieg badania, był brak sformułowania w założeniach Programu kryteriów oceny efektywności MPI. W wielu przypadkach zmuszało to badających do określania efektów realizacji projektów na podstawie oszacowań, z natury rzeczy obciążonych pewnym subiektywizmem

9.3. OCENA ZASAD I PROCESU WYBORU PROJEKTÓW

Przedmiotem badania nie był proces selekcji projektów do realizacji. Badaniu podlegały jedynie projekty przyjęte do realizacji. Badanie to pozwala stwierdzić, że wszystkie badane projekty spełniały wymogi formalne określone w wytycznych realizacyjnych do programu.

9.4. OCENA PROCESU KONTRAKTACJI

We wszystkich przypadkach zastosowane były procedury przetargowego doboru wykonawców inwestycji, co umożliwiało dokonanie wyboru najlepszego wykonawcy. Istniejąca dokumentacja w tym zakresie nie nasuwa zastrzeżeń.

9.5. OCENA WDRAŻANIA DZIAŁAŃ

Beneficjenci podkreślali trudności - występujące zwłaszcza na początku wdrażania Programu – spowodowane wymogami proceduralnymi Phare, długim czasem oczekiwania na zatwierdzenie projektu przez organy Wspólnot Europejskich, niedostosowanie terminów rozpatrzenia wniosków do wymogów polskiego prawa budżetowego oraz niespójność regulacji Unii Europejskiej i prawa polskiego, zwłaszcza w zakresie zamówień publicznych. W niektórych przypadkach prowadziło to do zamrożenia, a czasem wręcz do

niewykorzystania, środków własnych inwestora, zablokowanych w jego budżecie, z przeznaczeniem na realizację projektu.

Nawet już w wyselekcjonowanych wnioskach zdarzały się korekty zakresu zadań inwestycyjnych. Jednakże w sumie błędy i niescisłości popełnione w toku planowania inwestycji były niewielkie. Ich specyfikacja znajduje się w tab. 6.

10. OCENA DOKUMENTÓW PRZYGOTOWANYCH W TRAKCIE REALIZACJI PROGRAMU MPI

Zespół przeprowadzający badanie nie spotkał się w zasadzie z przypadkami prowadzenia dokumentacji dotyczącej realizowanych projektów w sposób niezgodny z wytycznymi, a tym bardziej w sposób uniemożliwiający ocenę prawidłowości realizacji obowiązujących w ramach programu Struder procedur. Pozwala to stwierdzić, że dokumentacja projektów prowadzona była w sposób nie wywołujący zastrzeżeń.

11. WNIOSKI

Jak wykazała niniejsza ocena, program Phare –STRUDER w części dotyczącej małych projektów infrastrukturalnych, okazał się znaczącym sukcesem. Pomimo tego, iż był to pierwszy tego typu program realizowany ze środków pomocowych na terytorium Polski, instytucjom zarządzającym udało się sprawnie uruchomić, a następnie wdrożyć programy operacyjne w każdym z województw. Sukces programu należy rozpatrywać w dwóch płaszczyznach: efektów społeczno-gospodarczych oraz rozwoju zasobów ludzkich.

Jeśli chodzi o efekty społeczno-gospodarcze, program STRUDER w swej części dotyczącej małych projektów infrastrukturalnych przyczynił się do realizacji celów zapisanych w Memorandum Finansowym dla całego programu. Wdrożenie kilkudziesięciu projektów wspierających rozwój małych i średnich przedsiębiorstw na terenie województw o szczególnie trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej stanowiło znaczny impuls do rozwoju przedsiębiorczości. Dane statystyczne zawarte w raporcie pokazują, iż zrealizowane inwestycje w dużym stopniu przyczyniły się do pobudzenia aktywności gospodarczej na terenie gmin, gdzie realizowane były projekty z programu STRUDER. Wyrażało się to najczęściej ilością nowych małych i średnich przedsiębiorstw, które powstawały na obszarze oddziaływania projektów. Informacja ta jest o tyle istotna, iż wiele projektów wdrażanych w

ramach programu STRUDER nie gwarantowało bezpośredniego efektu gospodarczego w postaci tworzenia nowych miejsc pracy w przedsiębiorstwach. W dużej części efekt ten zależał od operatywności władz gminnych, które dążyły do maksymalnego wykorzystania zrealizowanych projektów pod kątem rozwiązania problemów społeczno-gospodarczych występujących na terenie objętym projektem. W większości przypadków, brak wsparcia ze strony programu STRUDER oznaczałby znacznie późniejsza realizacja projektu lub jego zaniechanie ze względu na niewystarczające środki własne beneficjenta. Pozytywne efekty społeczno-gospodarcze albo nie wystąpiłyby albo pojawiłyby się znacznie później.

Pomimo w większości lokalnego oddziaływania projektów, ze względu na ilość zrealizowanych projektów program przyczynił się niewątpliwie do rozwoju i zwiększenia potencjału województw. Bardzo często wdrażane projekty stanowiły integralną część realizowanych na terenie danego województwa programów restrukturyzacyjnych, związanych z odchodzeniem od starej, nie dostosowanej do aktualnych warunków, struktury społeczno-gospodarczej. Osiągnięto zatem efekt synergii z działaniami podejmowanymi przez rząd i samorządy lokalne, przez co wzmocnione zostały oczekiwane efekty społeczne i ekonomiczne programu STRUDER.

Największym problemem społecznym, z którym borykały się władze krajowe i lokalne w okresie wdrażania programu STRUDER było bezrobocie wynikające ze zmian dokonujących się w polskiej gospodarce. Orientacja programu małych grantów infrastrukturalnych na działania wspierające rozwój małych i średnich przedsiębiorstw pozwoliło na powstanie kilkuset miejsc pracy związanych bezpośrednio lub pośrednio z realizowanymi projektami. Dane statystyczne zawarte w niniejszym raporcie, dotyczące zarówno gmin, na terenie których były wdrażane konkretne projekty, jak i województw, dobitnie pokazują efekty programu na polu zwalczania bezrobocia. Było to szczególnie istotne dla gmin z bezrobociem strukturalnym, gdzie w wyniku upadku tradycyjnych gałęzi przemysłu konieczne było szybkie znalezienie alternatywnych form działalności gospodarczej, gwarantujących tworzenie nowych miejsc pracy, które absorbowałyby osoby pozostające bez pracy w wyniku dokonujących się zmian lokalnej gospodarki.

Poprzez wdrażanie konkretnych projektów infrastrukturalnych i śledzenie ich rezultatów władze lokalne uczyły się także, w jaki sposób najlepiej radzić sobie z problemami występującymi w danej gminie i jakiego typu inwestycje dają najlepsze, oczekiwane efekty.

Warto również wspomnieć o trudnym do zmierzenia, aczkolwiek niezmiernie istotnym z punktu widzenia przyszłego rozwoju gmin aspekcie, jakim jest poprawa ich wizerunku w wyniku realizacji projektów finansowanych ze środków Unii Europejskiej. Rozmowy przeprowadzone z licznymi beneficjentami wskazują, iż poprzez realizację projektów, znacznie poprawiła się zewnętrzna percepcja gmin uczestniczących w programie STRUDER. Gminy te uzyskały opinie gmin potrafiących zabiegać o środki zewnętrzne, efektywnie je wdrażających i umiejętnie korzystających z efektów końcowych. Informacja o otrzymaniu przez gminę środków z funduszy pomocowych spotykała się zawsze z bardzo pozytywnym odbiorem u potencjalnych inwestorów, dla których informacja taka była sygnałem, iż władze lokalne z dużą powagą podchodzą do kwestii rozwoju gospodarczego swych gmin. Wymiernym efektem takich postaw było lokowanie nowych inwestycji w gminach uczestniczących w programie.

Druga grupa efektów programu małych projektów infrastrukturalnych dotyczy szeroko rozumianego rozwoju zasobów ludzkich. Sukces programu, zwłaszcza opartego na zdecentralizowanym modelu zarządzania w dużym stopniu zależy od jakości kadr zajmujących się jego wdrażaniem. W przypadku programu pilotazowego, jakim był STRUDER, zachodziła obawa, iż ze względu na jego nowatorski charakter i brak doświadczenia krajowych i lokalnych partnerów w zakresie zarządzania środkami pomocowymi, może dojść do znacznych opóźnień i trudności z wdrażaniem. Komponent szkoleniowy dla krajowej i regionalnych jednostek wdrożeniowych, który był realizowany w ramach innej części programu STRUDER był pierwszym krokiem w kierunku tworzenia efektywnej i sprawnej struktury zarządzania.

Drugim elementem, który przyczynił się do sukcesu programu już na etapie jego wdrażania była bardzo dobra współpraca pomiędzy Polską Agencją Rozwoju Regionalnego a agencjami rozwoju regionalnego działającymi w poszczególnych województwach. Można zatem z całą odpowiedzialnością stwierdzić, iż przyjęty dla programu zdecentralizowany model zarządzania, w którym większa część zadań związanych ze sprawną realizacją programu przekazano na szczebel wojewódzki sprawdził się. Największe trudności związane z zarządzaniem programem, o którym wspominali beneficjenci, dotyczyły opóźnień w zatwierdzaniu programów pracy.

Efektem programu było zatem wykształcenie kilkudziesięciu specjalistów w zakresie wdrażania programów regionalnych. Wiedza ta pozostała w tych instytucjach i była wykorzystywana w kolejnych programach pomocowych Unii Europejskiej wdrażanych na terenie województw, jak również w działaniach i programach finansowanych ze środków krajowych.

Szczególnie istotne było stworzenie kadry specjalistów na szczeblu województwa. Marka i doświadczenie zdobyte przez agencje rozwoju regionalnego przy okazji wdrażania programu STRUDER procentowały przy okazji innych programów realizowanych na terenie województw. Agencje rozwoju regionalnego stały się ważnym aktorem procesów społeczno-gospodarczych dokonujących się w województwie. Ich rola wzrosła jeszcze bardziej po reformie administracyjnej kraju, gdy samorządowe władze województwa stały się głównym podmiotem kształtującym politykę rozwoju społeczno-gospodarczego swego regionu. Dzięki swemu potencjałowi oraz wskutek tego, iż samorząd województwa stał się organem nadzoru agencji, pełni one istotną rolę w kształtowaniu i wdrażaniu polityki regionalnej na poziomie województwa.

Podobna opinia dotyczy również Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, dla której program STRUDER był pierwszym z kilkunastu programów pomocowych, którymi zajmowała się Agencja. Podobnie jak w przypadku roli agencji rozwoju regionalnego na szczeblu województwa, PARR stał się istotnym aktorem na krajowej scenie polityki regionalnej, wspierającym ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego w realizowanych przez niego działaniach.

Nie należy również zapominać o władzach lokalnych, dla których udział w programie STRUDER był w większości pierwszym spotkaniem z programem Phare i związanymi z nim procedurami. Proces przygotowania wniosku aplikacyjnego według wymaganego standardu, przeprowadzenie procedury przetargowej, a następnie wdrożenie projektu wymagały od władz lokalnych znacznego wysiłku organizacyjnego i intelektualnego. Uczestnictwo w programie skutkowało niewątpliwie wykształceniem u władz gminnych strategicznego spojrzenia na rozwój gminy. Z rozmów odbytych z beneficjentami wynika, że wiedza nabyta w trakcie realizacji programu Phare okazała się niezmiernie użyteczna przy realizacji zadań własnych gmin. Na podkreślenie zasługuje fakt, iż władze gminne miały okazję przeciwżyć w praktyce zasady funkcjonowania ustawy o zamówieniach publicznych, na której oparte

były zasady kontraktowania projektów. Ustawa ta stała się obowiązująca dla gmin z dniem 1 stycznia 1996 roku.

Klamra spinająca efekty programu STRUDER w zakresie rozwoju zasobów ludzkich jest także sukces hierarchicznej struktury zarządzania programami, niezmiernie istotnej w kontekście nowych, samorządowych województw i przyszłego uczestnictwa Polski w funduszach strukturalnych. Zamiast dotychczas obowiązującego modelu centrum-szczębel lokalny, udało się powołać do życia system, w którym władze lokalne współpracowały bezpośrednio z agencjami rozwoju regionalnego bez konieczności odwoływania się do instytucji centralnych. W praktyce realizowana była zatem zasada subsydiarności i cedowania zadań na szczębel województwa i gminy, co oficjalnie usankcjonowano dopiero kilka lat po zakończeniu wdrażania programu STRUDER wraz z przeprowadzeniem reformy administracyjnej kraju.

Podsumowując, należy raz jeszcze podkreślić sukces programu małych projektów infrastrukturalnych, który mimo swego pilotazowego charakteru przyczynił się niewątpliwie do poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej w województwach w nim uczestniczących. Dodatkowo w wyniku realizacji programu znacznie wzrósł potencjał organizacyjny i intelektualny instytucji wspierających rozwój regionalny na szczeblu krajowym i regionalnym, co miało mieć bardzo pozytywne skutki w perspektywie długofalowej, po stworzeniu w 1999 roku samorządowych województw i wypracowaniu podstaw prawnych dla polityki regionalnej państwa (ustawa o zasadach wspierania rozwoju regionalnego z 2000 roku).

11. REKOMENDACJE

A. Biorąc pod uwagę pozytywne efekty społeczno-gospodarcze programu małych projektów infrastrukturalnych w gminach i województwach objętych programem STRUDER, zaleca się kontynuację tego typu działań w ramach przyszłych programów pomocowych o charakterze regionalnym, finansowanych przez Unie Europejska.

Dla osiągnięcia najlepszych końcowych efektów projekty muszą być skoncentrowane przedmiotowo lub przestrzennie. Precyzyjnie zdefiniowane muszą zostać regulaminy programów. Szczególnego znaczenia w procesie wyboru projektów nabierają oczekiwane efekty poszczególnych projektów, wyrażone w postaci produktów (outputs), rezultatów

(results) oraz celów szczegółowych (immediate objectives). Weryfikacja efektów podawanych przez beneficjentów we wnioskach aplikacyjnych, dokonywana przez instytucje regionalne (agencje rozwoju regionalnego lub podobne organizacje działające na terenie województwa), winna umożliwić wybór projektów najpełniej realizujących wcześniej zdefiniowane cele programu małych projektów infrastrukturalnych, wpisane w cele polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju i poszczególnych województw.

Sprawa wskaźników podawanych we wnioskach aplikacyjnych przez potencjalnych beneficjentów stanowi zaledwie wycinek znacznie szerszego zadania, polegającego na stworzeniu kompleksowego systemu monitorowania finansowego i rzeczowego projektów. System ten obejmowałby instytucje na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, zaangażowane we wdrażanie programu. Dane pozyskane w ramach systemu monitoringu byłyby następnie wykorzystywane do przeprowadzania oceny końcowej programów. Dane systemu monitoringu dostępne dla programu Phare – STRUDER nie pozwalają na przeprowadzenie pełnej oceny realizowanych działań. Stworzenie systemu monitoringu dla programów przedakcesyjnych pozwoli na płynne przejście do monitorowania programów strukturalnych, czego wymagają odpowiednie unijne akty prawne.

- B. Program małych projektów infrastrukturalnych stanowiłby w aktualnej sytuacji uzupełnienie innych działań podejmowanych na terenie danego województwa ze środków krajowych i pomocowych. W przypadku programów pomocowych, które począwszy od roku 2000 są dostępne dla Polski (Phare, ISPA, SAPARD), szczególnie istotna wydaje się realizacja programu małych projektów infrastrukturalnych w ramach programu Phare – spójność społeczna i gospodarcza. Ponieważ program ten finansuje projekty przyczyniające się do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju społeczno-gospodarczego pomiędzy polskimi województwami, właściwie przygotowany i wdrażany program małych projektów infrastrukturalnych, ukierunkowany podobnie jak w przypadku STRUDERA na wspieranie małej i średniej przedsiębiorczości, niewątpliwie wpisywałby się w cele programu spójności społecznej i gospodarczej i uzupełniałby duże projekty infrastrukturalne, o wielkości powyżej 2,7 mln euro, które zgodnie z wytycznymi są realizowane w ramach tego komponentu Phare.

- C. Problemem władz krajowych i regionalnych jest w chwili obecnej nie tylko znaczne zróżnicowanie w poziomie rozwoju pomiędzy poszczególnymi województwami, ale również poważne dysproporcje rozwojowe występujące w obrębie danego regionu. Chodzi zwłaszcza o obszary, które w wyniku dokonujących się przemian oraz czynników lokalnych (np. położenia) są zagrożone trwałą marginalizacją. W Polsce problem marginalizacji dotyczy między innymi małych miast, które w wyniku załamania lokalnej bazy ekonomicznej (np. upadku jedyne go zakładu przemysłowego) znalazły się w ogromnie trudnej sytuacji społecznej. Przykład programu Phare – STRUDER pokazuje, iż odpowiednio dobrane instrumenty, dostosowane do lokalnej specyfiki mogą przynieść wymierne efekty społeczno-gospodarcze. Małe projekty infrastrukturalne poprzez swoją komplementarność w stosunku do innych programów i projektów stanowią zatem istotny czynnik pobudzenia obszarów znajdujących się w trudnej sytuacji społeczno-gospodarczej. Jest to szczególnie istotne w przypadku małych miast, na terenie których nie mogą być realizowane żadne inne unijne programy pomocowe, za wyjątkiem Phare. Dodatkowo, ze względu na ograniczenia finansowe miasta te nie są w stanie przygotować wniosku na indywidualny projekt o wartości ponad 2,6 mln euro.
- D. Potrzebę kontynuacji programu małych projektów infrastrukturalnych należy widzieć również w perspektywie przyszłego uczestnictwa Polski w programach strukturalnych Unii Europejskiej, zwłaszcza tych finansowanych z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Ponieważ przewiduje się, iż środki strukturalne w Polsce będą wdrażane w ramach Podstaw Wsparcia Wspólnoty (Community Support Framework) za pomocą dwóch typów programów operacyjnych: horyzontalnych, zarządzanych na szczeblu krajowym i obejmujących cały obszar Polski oraz programów regionalnych: komplementarnych w stosunku do programów horyzontalnych i mających za zadanie rozwiązywanie specyficznych problemów społeczno-gospodarczych danego regionu, w tym ostatnim przypadku opracowywanie i wdrażanie małych projektów infrastrukturalnych w ramach Phare można traktować jako przygotowanie do podobnego procesu, który będzie się dokonywać po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej. Doświadczenie zdobyte przez władze lokalne przy okazji programu STRUDER pokazuje jak niezmiernie istotne jest praktyczne przecwiczenie procesu przygotowywania i wdrażania projektów finansowanych ze środków unijnych.

E. Ze względu na inną w porównaniu w czasie wdrażania programu STRUDER strukturę administracyjną państwa (pojawiają się samorząd wojewódzki i powiatowy), konieczne byłoby dokonanie zmian w strukturze implementacyjnej programu. Koordynacja programu pozostałaby w rękach Polskiej Agencji Rozwoju Regionalnego, natomiast partnerem na szczeblu regionalnym byłby samorząd województwa, w którego imieniu działałby urząd marszałkowski oraz agencje rozwoju regionalnego. Z wymienionych tu instytucji jedynie urząd marszałkowski nie uczestniczył do tej pory we wdrażaniu pomocy unijnej, dlatego niezbędne wydawałoby się wsparcie merytoryczne urzędów w zakresie zarządzania projektami. Jest to o tyle istotne, iż w przyszłości urzędy marszałkowskie będą zapewne czynnie uczestniczyć w opracowywaniu i wdrażaniu programów operacyjnych dla funduszy strukturalnych. Agencje rozwoju regionalnego, ze względu na swoją podległość w stosunku do władz samorządowych województwa byłyby zatem naturalnym partnerem urzędów marszałkowskich przy przygotowywaniu i wdrażaniu programów regionalnych, w tym programów finansowanych ze środków pomocowych. W przyszłych programach małych projektów infrastrukturalnych mogłyby one zatem odgrywać rolę identyczną jak w programie STRUDER – zarządzać programem na szczeblu województwa we współpracy i pod kierunkiem urzędu marszałkowskiego. Dodatkowym partnerem na szczeblu lokalnym byłyby oprócz gmin także powiaty, które zgodnie z polskim prawodawstwem są odpowiedzialne za rozwój infrastruktury o charakterze ponadlokalnym.

F. Kolejnym nowym partnerem na etapie wdrażania programu małych projektów infrastrukturalnych jest wojewoda, który zgodnie z zamierzeniami rządu i zapisami odpowiednich aktów prawnych przekazywać będzie środki krajowe i pomocowe przeznaczone na finansowanie programów regionalnych.

Program małych grantów infrastrukturalnych, który byłby wdrażany jeszcze w okresie przedakcesyjnym można zatem traktować jako test sprawności funkcjonowania struktury, która ma być modelem docelowym dla funduszy strukturalnych. Praktyczne sprawdzenie efektywności poszczególnych partnerów we wdrażaniu programów małych projektów infrastrukturalnych dawałoby możliwość dostosowania nieefektywnych struktur i odpowiedniego wzmocnienia słabszych ogniw systemu. Przykład kilku nowych członków UE, którzy w początkowym okresie członkostwa mieli kłopoty z efektywną absorpcją dostępnych środków wynikał między innymi ze słabości struktur administracyjnych, które

były tworzone wyłącznie dla zarządzania programami strukturalnymi i nie były sprawdzone w praktycznych działaniach przed przyjęciem do Unii.

- G. Kolejna rekomendacja wynikająca z oceny programu małych projektów infrastrukturalnych Phare – STRUDER dotyczy konieczności prowadzenia działań informacyjno-szkoleniowych dla wszystkich instytucji i osób zaangażowanych w przygotowanie i wdrażanie programu małych projektów infrastrukturalnych. Jeśli program taki zostanie wdrożony w ramach pomocy przedakcesyjnej Unii Europejskiej, niezbędne jest stałe przekazywanie przez instytucje koordynujące informacji na temat zasad funkcjonowania programu do wszystkich partnerów. Z punktu widzenia sprawnego zarządzania programem, zwłaszcza zdecentralizowanym, jest niezmiernie istotne, aby instytucje regionalne i lokalne posiadały pełną i jednolitą wiedzę na temat programu. Wymaga to ogromnego zaangażowania instytucji koordynującej (a w późniejszej fazie także instytucji regionalnych) – spotkań z partnerami, opracowywania materiałów informacyjnych, organizowania sesji szkoleniowych.

Problem szkoleń i stałego podwyższenia kwalifikacji nie dotyczy wyłącznie spraw związanych bezpośrednio z konkretnym programem pomocowym. Wdrażanie programu Phare – STRUDER pokazało, iż na szczeblu lokalnym potrzebne są szkolenia na temat przygotowywania projektów inwestycyjnych, planowania finansowego, zarządzania projektami w trakcie implementacji itp. W wyszczególnieniu o pieniądze unijne na finansowanie inwestycji pierwsze będą zawsze te gminy, w których zatrudnieni są kompetentni i dobrze przygotowani do pełnienia swych obowiązków urzędniczych.

Dla zapewnienia równych szans wszystkim potencjalnym beneficjentom programów, oprócz odpowiedniej promocji programu, konieczne wydaje się wydłużenie czasu pomiędzy przekazaniem informacji o możliwości ubiegania się o środki a ostatecznym terminem składania aplikacji. Im krótszy czas potrzebny na przygotowanie aplikacji, tym mniejsza szansa, iż do procedury konkursowej zostaną zgłoszone dobre projekty, gwarantujące odpowiednie oddziaływanie społeczno-gospodarcze.

